

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav sociálních studií

Postoje studující mládeže k dobrovolnictví

Bakalářská práce

Autor: Zuzana Zajícová

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci
v etopedických zařízeních

Vedoucí práce: Mgr. Olga Válková Tarasova

Oponent práce: doc. PhDr. Jiří Semrád, CSc.

Hradec Králové

2021

Zadání bakalářské práce

Autor: Zuzana Zajícová

Studium: P18P0831

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních

Název bakalářské práce: **Postoje studující mládeže k dobrovolnictví**

Název bakalářské práce Attitudes of studying youth to the volunteering
AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce řeší problematiku dobrovolnictví. Cílem práce je zjistit, jak se studující mládež staví k dobrovolnictví, jaké jsou její motivace nebo místa působení a popsat samotné dobrovolnictví, oblasti působení dobrovolníků a české dobrovolnické organizace s oporou v odborné literatuře. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část pracuje s pojmem dobrovolnictví a altruismus, který je zásadní pro samotné dobrovolnictví. Také jsou zde uvedena vývojová období mládeže a vliv jejich postojů. Jsou zde zmíněna práva a povinnosti dobrovolníka, které se řídí zákonem o dobrovolnické službě č. 198/2002 Sb. Bakalářská práce také slouží k tomu, aby dobrovolníci a jejich činnost získali větší pozornost a uznání. Praktickou část tvoří kvalitativní šetření zaměřené na postoje a názory studující mládeže na dobrovolnictví, jejich motivy k činnosti nebo jejich zkušenosti z dobrovolnické praxe.

ŠORMOVÁ, Lucie a Alžběta KLÉGRVÁ. Dobrovolnictví. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-869-9168-7.

Dobrovolníci v neziskových organizacích. Praha: Informační centrum neziskových organizací, 2001. ISBN 80-864-2305-0.

MATULAYOVÁ, Tatiana, Pavlína JURŇÍČKOVÁ a Jakub DOLEŽEL. Motivace k dobrovolnictví. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-5110-7.

FRIČ, Pavol a Tereza POSPÍŠILOVÁ. Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století. Praha: Agnes, 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.

BACHMANN, Pavel. Management neziskové organizace. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-130-3.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Olga Válková Tarasova

Oponent: doc. PhDr. Jiří Semrád, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Rokycanech dne

Poděkování

Děkuji Mgr. Olze Válkové Tarasové za odborné vedení práce a poskytování rad a připomínek k práci.

Anotace

ZAJÍCOVÁ, Zuzana. *Postoje studující mládeže k dobrovolnictví*. Hradec Králové, 2021. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta.

Cílem práce je zjistit, jak se studující mládež staví k dobrovolnictví, jaké jsou její motivace, místa působení a názory na dobrovolnickou činnost. Cílem je také popsat samotné dobrovolnictví, oblasti a sféry působení dobrovolníků s oporou v odborné literatuře. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část pracuje s pojmem altruismus, který je zásadní pro samotné dobrovolnictví a popisuje různé pohledy na altruistické chování. Jsou zde zmíněna práva a povinnosti dobrovolníka, které se řídí zákonem o dobrovolnické službě č. 198/2002 Sb. Práce obeznamuje s třemi perspektivami dobrovolnictví, kterými jsou perspektiva nezisková, perspektiva občanské společnosti a perspektiva volnočasová. Mimo jiné jsou zde uvedena zásadní vývojová období mládeže. Definován je pojem postoj a jeho charakteristika. Součástí teoretické části jsou druhy motivací, které mohou jedince vést k dobrovolnictví. Praktickou část tvoří kvalitativní šetření zaměřené na postoje studující mládeže k dobrovolnictví, jejich případné motivy a podporu k dobrovolnické činnosti. Zvolena je studující mládež, protože právě tyto lidé se v dobrovolnictví nejvíce pohybují. Z výsledků výzkumného šetření vychází, že studující mládež má pozitivní vztah k dobrovolnictví a jejich motivací je hlavně dobrý pocit z pomoci druhým. Bakalářská práce slouží i k tomu, aby dobrovolnictví získalo větší pozornost a uznání. Snaží se tak o zvýšení publicity dobrovolnictví.

Klíčová slova: dobrovolnictví, motivace, altruismus, mládež, postoj

Annotation

ZAJÍCOVÁ, Zuzana. *Attitudes of young students towards volunteering*. Hradec Králové, 2021. Bachelor thesis. University of Hradec Králové, Faculty of Education.

The aim of the thesis is to explore of research how young students approach volunteering, what are their motivations, places of work and opinions on volunteering. The aim is also to describe the volunteering itself, areas and spheres of activity of volunteers with the support of professional literature. The work consists of theoretical and practical part. The theoretical part works with the concept of altruism, which is essential for volunteering itself and describes various perspectives on altruistic behavior. The rights and obligations of the volunteer are mentioned here, which are governed by the Act on Volunteer Service No. 198/2002 Coll. The work introduces three perspectives of volunteering, which are non-profit, the perspective of civil society and leisure. Among other things, the fundamental developmental periods of youth are presented here. The attitude and its characteristics are described. The theoretical part includes the types of motivations that can lead a volunteer to his activities. The practical part consists of a qualitative survey focused on students' attitudes to volunteering, their possible motives and support for volunteering. The youth students are chosen here, because they volunteer the most. The results of the research survey show that young students have a positive attitude towards volunteering and their motivation is mainly a good feeling of helping others. The bachelor's thesis also serves to give volunteer more attention and recognition. It seeks to increase the publicity of volunteering.

Keywords: volunteering, motivation, altruism, youth, attitude

Obsah

Úvod.....	9
1 Altruismus, dobrovolnictví a jejich souvislosti	11
1.2 Odlišné pohledy na altruismus.....	12
1.2.1 Filozofické pojetí altruismu	13
1.2.2 Evoluční pohled na altruismus.....	14
1.3.3 Psychologické pojetí altruismu	15
2 Dobrovolnictví	18
2.1 Působnost dobrovolníka.....	20
2.2 Zákon o dobrovolnické službě 198/2002 Sb.....	21
2.3 Formální a neformální dobrovolnická participace.....	21
2.4 Perspektiva nahlížení na dobrovolnictví	24
2.4.1 Nezisková perspektiva	26
2.4.2 Perspektiva občanské společnosti	26
2.4.3 Volnočasová perspektiva	26
2.5 Sféry působnosti dobrovolnictví.....	27
2.6 Formy podpory a omezování dobrovolnické činnosti	29
2.7 Nové trendy v dobrovolnictví	30
2.8 Dobrovolnické organizace a jejich působení v Čechách	31
3 Mládež dle psychologického hlediska	33
3.1 Vývojové stádium pubescence.....	33
3.2 Vývojové stádium adolescence.....	34
4 Postoj a jeho vliv.....	37
5 Motivace k dobrovolnické činnosti.....	40
5.1 Motivace dobrovolníka dle psychologického a sociologického přístupu	41

5.1.1 Motivace dobrovolníka dle psychologického přístupu.....	41
5.1.2 Motivace dobrovolníka dle sociologického přístupu.....	42
6 Výzkumné šetření	45
6.1 Cíl výzkumu.....	45
6.2 Kvalitativní šetření, polostrukturovaný rozhovor	46
6.3 Výzkumný soubor.....	47
6.4 Realizace výzkumu	47
6.5 Postup zpracování dat	48
6.6 Analýza dat	49
6.7 Shrnutí výsledků výzkumného šetření	64
Závěr	67
Seznam použité literatury a zdroje.....	69
Elektronické zdroje	71
Seznam příloh	72
Seznam tabulek	73
Seznam obrázků.....	74
Přílohy.....	75

Úvod

Téma bakalářské práce bylo vybráno, protože už nějakou dobu jsem dobrovolníkem v neziskových organizacích. K rozhodnutí se pro dobrovolnickou „dráhu“ přispěla hodně škola. Už na střední škole to byl Peer program a v první neziskové organizaci jsem se ocitla díky přednášce na univerzitě. Dalo by se říct, že mi univerzita otevřela dveře k dobrovolné činnosti. Práce se zajímá o to, jaký názor na dobrovolnictví mají lidé v podobném nebo mladším věku jako já. Protože jsem byla školou pozitivně ovlivněna, tak jsem se chtěla ptát, jaký vliv pro studující mládež školské zařízení mělo. Dobrovolnictví je dle mého názoru důležitou součástí společnosti a mnoho dobrovolníků je právě v mládežnickém věku, proto je práce zaměřena na ně. Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická práce se věnuje hlavně altruismu, kde je popisováno altruistické chování a filozofický, evoluční a psychologický pohled na altruismus. Samozřejmě je rozveden klíčový pojem pro práci samotné dobrovolnictví, kde je pozornost věnována hlavně dělení dobrovolnictví, zákonu o dobrovolnické službě 198/2002 Sb., který upravuje práva a povinnosti dobrovolníků. Dále je popsán rozdíl mezi formálním a neformálním dobrovolnictvím. V práci jsou vysvětleny různé perspektivy dobrovolnictví, kterou je například nezisková perspektiva, kde se pohybuje nejvíce dobrovolníků. Popsány jsou sféry dobrovolnictví, ve kterých se mohou dobrovolníci projevovat a pomáhat. Je pravděpodobné, že můžeme tvrdit, že dobrovolnictví probíhá v jakékoliv oblasti společnosti, ale v práci jsou zmíněny jen ty nejčastější. Nutné je popsat vývojová období mládeže pubescenci a adolescenci, kde se odehrává řada zlomových událostí. Jedinec v těchto obdobích hledá sám sebe a utváří si názor na společnost. Je tedy otevřen novým věcem a dle mého názoru je velká pravděpodobnost, že zkusí právě dobrovolnictví, protože velký poměr dobrovolníků tvoří mladí lidé. Přiblížen je o i postoj, jeho funkce a charakteristiku. Klíčovým tématem je motivace, díky které jsme schopni konat. Protože se ale zajímáme o dobrovolnictví, tak jsou vysvětlovány motivace, které nás mohou vést k této nezištné pomoci druhým. Praktická část zpracovává data kvalitativního šetření získané pomocí polostrukturovanému rozhovoru, který byl zvolen jako vhodný nástroj k zjištění podrobných informací. Respondenty tvoří studující mládež ve věku 11-20 let. Pomocí rozhovoru jsou zjišťovány jejich názory, postoje, zda jsou pozitivní, neutrální nebo negativní a jestli něco nebo někdo vedl ke změně jejich postoje k dobrovolnictví. Zkoumány jsou jejich znalosti o dobrovolnictví. Zaměřujeme se také na

vliv školy, který je důležitý pro práci a je pravděpodobné, že školské zařízení má na názor mladých na dobrovolnictví velký vliv.

1 Altruismus, dobrovolnictví a jejich souvislosti

Pojem altruismus je klíčovým pro práci, jelikož samotná potřeba dobrovolně pomáhat z něj vychází. Můžeme tvrdit, že naše altruistické chování nám umožňuje věnovat se dobrovolnické činnosti, protože altruistické chování nás vede k pomoci. V kapitole definujeme a dále rozvádíme tento pojem, přičemž uvádíme různé pohledy na altruismus. V kontextu altruismu je zmíněno i prosociální chování.

„Altruistické chování představuje druh prosociálního chování, pro něž je charakteristické empatické chápání situace druhého, nesobecký zájem o jeho potřeby a soucit. Altruistické jednání nevychází z vůle, nýbrž z pocitu. Skutečnost, že někdo druhý trpí je v soucitu rozvíjena jako něco, co se dotýká i druhého člověka. Altruistické jednání není povinné, a proto nemá charakter morálního požadavku.“ (Zášková, Kubicová, Mlčák, 2009, str. 7)

Jakou roli má altruismus a jestli altruistické chování v sobě máme, prošlo řadou debat. Během let byl altruismus označován jako hrdinství, záchrana a sebeobětování na úkor druhých. (Batson, 2011) Altruismus je jinými slovy dobrovolné nezištné chování. Jedinec je schopen altruisticky jednat, i když neočekává žádný zisk, sociální souhlas nebo opětování pomoci. Člověk, který smýšlí altruisticky, vykonává pomoc na své náklady, je schopen něco obětovat nebo ztratit. Altruistické chování vždy obsahuje určité okolnosti, kterými jsou dobrovolnost, prospěch pro partnera, nezištnost a obětování vlastních nákladů. (Zášková, Mlčák, 2009) Altruismus je jakékoliv pomáhání lidem. Velkou roli hraje naše identifikace s jedincem. Protějškem altruismu je egoismus. Empatie neboli vcítění je pro altruismus velice důležitá, protože díky ní můžeme různé situace nebo osoby lépe pochopit a vcítit se do nich a být jim následně oporou a pomocí. Bez dostatečného množství empatie nejsme schopni altruisticky jednat. (Géringová, 2001)

Altruismus nás vede k pomoci raději někomu jinému než sobě samým. U egoismu je tomu naopak, protože raději podáme pomocnou ruku sami sobě než druhým. I když je altruismus opakem egoismu, tak je normální, že tyto motivace může mít jedinec souběžně, jelikož může mít v jednu chvíli více cílů, ke kterým směřuje díky různým druhům motivace. Můžeme tedy jednat altruisticky, nebo egoisticky. Můžeme se ale také jen domnívat, že konáme altruisticky, aniž bychom si uvědomili, že tak konáme

na základě egoistické motivace. Je to proto, že ne vždy si uvědomuje naše pravé motivy. Může se ale také stát, že naše motivace nebude altruistická ani egoistická. Když bojujeme pro spravedlnost, tak na začátku nevíme zcela, zda z toho budeme profitovat my, nebo ostatní. Altruistická motivace nemusí zahrnovat sebeobětování. I když z našeho altruistického jednání budeme mít prospěch i my, je to stále altruismus. (Batson, 2011)

Je zde patrná souvislost mezi altruistickým chováním a vlastní morálkou. Právě z důvodu této morálky jsme schopni altruisticky jednat. (Nakonečný, 1999) Cílem altruistického chování je konání dobra pro okolí. Odborné názvosloví se liší, někteří zmíněné chování nazývají altruistické a jiné prosociální chování. Do tohoto chování spadá ochota pomoci, sdílet, obětovat se a utěšovat někoho. Tendenci pomáhat druhým označují autoři odlišně a můžeme se setkat s termíny, jako jsou *helping*, *pozitivní sociální chování*, *generosity*, *sharing*, *volunteering*, *morality*, *kooperace* atd. Nicméně mnoho autorů nepovažuje tyto pojmy za synonymní. Dalo by se říct, že pomáhání je nadpojemem k prosociálnímu chování a altruismu. Prosociální chování může být konáno na základě altruistické motivace. Samotný altruismus je pak více specifikovaná pomoc. Přesto můžeme tvrdit, že pomáhání, prosociální chování a altruismus mají mnohé společné a nelze tvrdit, že by se jednalo o plně odlišné termíny. (Zášková, Mlčák, 2009)

1.2 Odlišné pohledy na altruismus

Tato podkapitola rozebírá různé pojetí a pohledy na altruistického chování, jako je pomocné chování nebo morální konání. Dalšími pohledy jsou filozofické, evoluční a psychologické.

Na altruismu se výzkumníci ne dívají jen jako na motivaci, ale i jako na *pomocné chování*, *morální konání*, *pomoc za účelem získání spíše vnitřních odměn*, *prospěch ze snížení negativního vzrušení zapříčiněného svědectvím trpění druhých*. Altruismus jako pomocné chování je definice často používaná ve vývojové psychologii a evoluční biologii. V tomto pojetí je vidět vliv chování na altruismus. Morální konání jako altruistický pohled se soustředí na určité formy pomáhajících úkonů, které jsou konány na základě morálky a projevu lidské dobroty. Středem zájmu je tento pohled pro vývojové psychology, kteří zkoumají morální vývoj. Zda se jedná o morálku, se většinou zjistí při studiu okolností činu. Například pomoc chudým, bezdomovcům či záchranu topící se osoby můžeme

považovat za morálně dobré chování. Dalším je získání nějakých vnitřních odměn díky altruismu. Tento pohled poukazuje na to, že bychom se na altruistickou motivaci měli dívat jako na speciální formu egoismu, a ne jako na pozměněnou egoistickou motivaci. Sociální psychologové tento pohled definují tak, že i když pomáháme druhým, tak z toho máme užitek i my. Poslední pohled vnímá altruismus jako prospěch ze snížení negativního vzrušení zapříčiněného svědectvím utrpení druhých, což jinými slovy znamená, že altruismus je motivace, která nás vede k pomoci druhým za účelem snížení jejich stavu nouze, protože jsme je viděli nějakým způsobem strádat, a proto nechceme, aby se něco podobného stalo dalším. (Batson, 2011)

1.2.1 Filozofické pojetí altruismu

V podkapitole jsou popsány pohledy několika filozofů. Jedná se o historický exkurz, začínající antikou a končící současností.

Mnoho filozofů si klade otázky na téma altruismus. *August Comte* jako první použil pojem altruismus v protikladu k egoismu. Uvedl, že altruismus i egoismus se projevují v motivaci lidského chování. Ačkoliv člověk může jednat egoisticky, byl přesvědčen, že je zde i nesobecká pomoc druhým, kterou nazval právě altruismem. Samotný *Comte* ale řešil také otázku, z jakého důvodu pomáháme ostatním členům společnosti. Později byly odpovědi na tuto otázku nacházeny ve filozofické antropologii a zejména etice, kde toto nesobecké jednání bylo nazýváno jako laskavost, charita, soucit nebo přátelství. (Zášková, Mlčák, 2009)

Pojem nesobeckost pochází již z židovsko-křesťanského systému, a také od řeckých filozofů *Platóna* a *Aristotela*. V antické filozofii se řešily rozdíly mezi egoismem a altruismem. *Platón* si kladl otázky, zda je cílem jen samotná pomoc ostatním nebo i vlastní prospěch. Na otázky nenacházel odpovědi, přičemž o jejich zodpovězení se pokoušel také jeho žák *Aristoteles*. Oba dva používali termínu *agape*, který skrývá sebeobětující se a nesobeckou laskavost. Dalším směrem vysvětlující altruismus je židovsko-křesťanské náboženství, který zná morální příkazy v chování k Bohu a ostatním. Láska k bližnímu se zejména projevovala nezištnou pomocí v nouzi. Bylo kázáno, aby člověk miloval bližního svého jako sám sebe a není podstatné, zda se jedná o blízkého nebo nepřitele. (Zášková, Mlčák, 2009)

Když se přesuneme do středověké filozofie, tak zde se *Tomáš Akvinský* snažil spojit proud řecký a židovsko-křesťanský. Taktéž používá významu slova *agape*, jen jej přeměnil na termín *caritas*. Jde o ekvivalent slova, pro který anglický jazyk užívá pojem *charity* a jedná se o lásku k bližnímu. *Akvinský* chápe lásku k bližnímu jako přátelství, a proto díky soucitu jsme schopni se o druhé starat. (Zášková, Mlčák, 2009)

V utilitarismu a univerzálním egoismu se setkáváme s názorem, že lidská přirozenost je v zásadě egoistická. Bylo bráno za fakt, že egoismus se v nás mění z důvodu společenského vývoje. *Niccolò Machiavelli* přichází s univerzálním egoismem, ve kterém lidem připisuje vlastnosti jako nevděčné, falešné, chtivé nebo zbabělé. Ne zcela odlišně popisuje lidstvo i *Thomas Hobbes*, který mluví o neexistenci altruismu. Naopak považuje lidi za ty, kteří ve všem hledají svůj prospěch a jejich přirozenost je egoistická. Utilitaristé poukazují na to, že by morálka měla být užitečná, a proto nepovažovali za dobré, aby se někdo na úkor svého zisku obětoval pro druhé. Přemýšleli ale také o možnosti sympatie pro druhé. Za morální považovali pomoc, pokud z toho něco má okolí i sám člověk. *Friedrich Nietzsche* posouvá tento názor dále. Postavil se proti nesobeckosti lidí a odmítl lásku k bližnímu. Nezištnou pomoc a soucit považuje za slabost člověka. Dával do popředí hlavně jedincův zisk. (Zášková, Mlčák, 2009)

V altruismu i egoismu jako alternativě jednostranného egoismu novodobí filozofové tvrdí, že lidská přirozenost je jak altruistická, tak egoistická. *Jean Jacques Rousseau* popisoval dva typy povahových rysů, a to altruistický a egoistický. *David Hume* vnímá lidskou přirozenost v soucítění s lidmi. Tvrdil ale, že je v pořádku z pomoci druhým mít svůj vlastní prospěch. Soucit a pomoc druhým nám přinese sociální akceptaci. *Immanuel Kant* hovoří o naší povinnosti pomoci lidem jako o hlavním cíli. *Kant* řeší spíše otázky morálky nikoliv egoismu. (Zášková, Mlčák, 2009)

1.2.2 Evoluční pohled na altruismus

Dalším pojetí altruismu přináší evoluční směr. Tomuto směru se věnují evoluční psychologové. Vyzdvihují lidské vlastnosti, které přispěly k přežití a vývoji populace. Evoluční psychologové přinášejí čtyři teorie, proč lidé jednají altruisticky. Jde o teorie příbuzenské selekce, teorie recipročního altruismu, teorie skupinové selekce a teorie konkurenčního altruismu. Dle evoluční teorie altruistické chování neexistuje, a to kvůli

menší pravděpodobnosti přežití nesobeckých jedinců. Tomuto tvrzení bývá přisuzován termín neodarwinistická teorie biologické evoluce. (Zášková, Mlčák, 2009)

Za vznikem teorie příbuzenské selekce stojí *W. Hamilton*. Teorie poukazuje na možnost rozvoje altruismu, pokud jedinci směřují své altruistické chování ke svým příbuzným. Další je teorie recipročního altruismu, která směřuje nejen k příbuzným, ale i k lidem blízkým. Tato teorie vznikla díky sociobiologovi *R. Triversovi*. Představitel teorie tvrdí, že pokud člověk jedná altruisticky a je mu to následně oplaceno, pak z toho obě strany mají nějaký zisk. Jde tedy o vzájemnou výhodu, protože oba zúčastnění z toho něco mají. Jako další je známá teorie skupinové selekce, kde přírodní výběr nevzniká díky genu, ale díky skupině. Reprodukční výhodu by pak získala skupina s převahou buď altruistů nebo egoistů. Poslední je teorie konkurenčního altruismu, která ze všech teorií nejlépe odpovídá na otázky možností pomáhání, jako jsou hrdinství, civilní odvaha, činnost v charitách a dobrovolnictví. V této teorii altruistické chování nepotřebuje opětvání, skupina jedince k pomoci nenutí. (Zášková, Mlčák, 2009)

1.3.3 Psychologické pojetí altruismu

Psychologické pojetí altruismu popisuje sociální psycholog *W. James*, který považuje egoismus za nutný k přežití jedince. Na samé bázi se vyjadřuje psychoanalytik *Sigmund Freud*, který k tomu poznatku doplňuje, že lidské chování je zejména prospěšné pro jedince samotného. Altruistické motivy se podle něj mohou vytvořit, ale víceméně představují strategické výrazy egoismu. „*Dítě miluje ty, kdo se o ně starají, protože je potřebuje a nemůže se bez nich obejít. Egoismus naučil dítě milovat*“ (Batson, 1991 in Zášková, Mlčák, 2009, str. 41)

Behavioristé se na tuto problematiku dívají jinak, ale víceméně se shodují, že jednou z potřeb je potřeba pomoci. *Albert Bandura* přichází s teorií sociálního učení, kde popisuje různé motivy lidského pomáhání, kterými jsou získání nějaké formy odměny, vyhnutí se trestu za neprojevení pomoci a uvolnění negativního nabuzení. V dnešní době psychologové zastávají zejména teorii univerzálního egoismu, což znamená, že altruismus i egoismus existují kvůli egoistickým motivům. *C. H. Batson* se o této teorii vyjadřuje tak, že bychom ji měli jmenovat spíše pseudoaltruistickou. Přináší tři typy pseudoaltruismu, kterými jsou *altruismus jako pomáhající chování*, ke kterému

se přiklání hlavně vývoje psychologové. Dále je to *altruismus jako pomoc k zisku spíše vnitřní než vnější odměny*, ve které jde o pomoc, ke které se člověk rozhoduje sám z vnitřního popudu. Posledním je *altruismus jako pomoc k snížení negativního nabuzení, způsobeného pohledem na utrpení druhého*, což znamená to, že pokud pomůžeme někomu v krizové situaci, tak tím omezíme vlastní negativní pocity.“ (Zášková, Mlčák, 2009, str. 45)

Současní sociální psychologové se inspirovali teorií *C. H. Batsona*. Mezi tyto psychology patří například *Martin Hoffman*, které tvrdí, že empatie je základní jednotkou altruistického motivu. Uvádí, že pokud je jedinec ve stresové situaci, vede to ke stresu z empatie přihlížejícího, která může vést ke stresu ze soucitu, jedná se pak o empatický stres. Podle *Hoffmana* dělíme důvody empatického stresu vyvolávající altruistické motivace na *stres vzniklý neštěstím druhého, hlavní cíl je pomoci druhému a uspokojení u pomoci je druhotné*. Empatický stres je podle něj opravdu altruistický. *D. Krebs* navazuje na *Hoffmana* a přidává, že empatie vede k internímu pobídnutí – altruistické motivaci. *J. Karylowski* přichází s regulační teorií osobnosti, kde popisuje, že je lidská psychika schopna vybrat to, co je vhodné a potřebné pro mě, a co je vhodné a potřebné pro druhé. *E. Durkheim* zjišťuje, že lidé jsou schopni pocitu odpovědnosti u činnosti nebo jsou motivováni úsilím o prospěch druhých. (Zášková, Mlčák, 2009)

V současnosti existuje mnoho pohledů na altruismus, ale neexistuje jednotný názor. Například je známo, že altruismus je základem křesťanské filozofie, ale jiné náboženské směry jako je buddhismus nebo taoismus otázku altruismu a egoismu neřeší. (Zášková, Mlčák, 2009)

Shrnutí kapitoly

Kapitola nám přiblížila pojem altruismus, díky kterému v nás vzniká altruistické chování, a my jsme schopni pomoci druhým. Je zřejmé, že mnoho autorů a pohledů má velmi odlišné názory na samotnou existenci altruismu. V kapitole byly zmíněny filozofické, evoluční a psychologické směry. Filozofický směr přináší pohledy na altruismus z antické a židovsko-křesťanské filozofie, pohled utilitaristů a novodobých filozofů. *August Comte* poprvé použil termín altruismus v protikladu k egoismu. Teorii altruismu zkoumá i evoluční směr, kterou pomáhají utvářet například *W. Hamilton* nebo *R. Trivers*.

Psychologický směr popisuje pohledy psychoanalytiků, behavioristů a přináší pojem pseudoaltruismus. Zmíněny jsou pohledy současných sociálních psychologů.

2 Dobrovolnictví

Kapitola popisuje samotné dobrovolnictví, zákon o dobrovolnické službě nebo sféry a oblasti působnosti dobrovolnictví. Můžeme říct, že každý se během svého života stane alespoň na chvíli dobrovolníkem, a to už při pomoci sousedovi, kolemjdoucímu nebo formálně v nějaké dobrovolnické organizaci.

Dobrovolnictví rozhodně není něčím novým, bylo tu vždy. Lidé si vždy pomáhali, pomáhají a budou pomáhat. Plyne to z lidské přirozené solidarity a ochoty k vzájemné pomoci. Roku 2001 OSN na popud japonské vlády vyhlásilo Mezinárodní rok dobrovolníků. Japonsko tak učinilo, protože chtělo poděkovat tisícům dobrovolníků, kteří pomáhali při zemětřesení roku 1995. V dnešní době je možné pomáhat na území domoviny, ale i ve světě. Pro dobrovolnictví a dobrovolníky nehrají hranice žádnou roli. (Tošner, Sozanská, 2006)

Dobrovolnická situace na území dnešní České republiky se začala rozvíjet v 19. století, kdy se začaly tvořit vlastenecké spolky na podporu umění, kultury, vědy a vzdělání. Některé spolky se uchovaly do dnešní doby jako *Hlávkova nadace*, *spolek Mánes* a *TJ Sokol*. Další rozvoj dobrovolnictví byl zaznamenán po vzniku Československa. V této době vznikaly organizace jako *Zemské a Okresní péče o mládež*, *Československý červený kříž*, *Masarykova liga proti TBC*. Vývoj dobrovolnické činnosti byl ale pozastaven německou okupací a následně tím, že jsme stali státem s dominantní komunistickou ideologií. Všechny organizace, a to i dobrovolnické musely být sdruženy do Národní fronty. Od roku 1951 byly rušeny všechny církevní charitativní a sociální organizace. Znovuzapojení dobrovolnických center do dění probíhalo až v 80. letech 20. století, a především po událostech z listopadu 1989. Od roku 1990 začíná Federální shromáždění schvalovat nové zákony, jakým je např. zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Během následujících let přibývaly další zákony: č. 308/91 Sb. o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, zákon č. 248/95 Sb., o obecně prospěšných společnostech, zákon č. 227/97 Sb., o nadacích a nadačních fondech a novela občanského zákoníku. Lidé po roce 1989 začínají hledat nové možnosti seberealizace, dochází tak k rozvoji neziskových organizací. Začala obnova organizací a spolků, které byly díky bývalému režimu zakázány. Začínaly i jiné, kterým v začátcích pomáhali právě dobrovolníci. Velkou pomocí v rozvoji dobrovolnictví bylo vyhlášení rok 2001 jako roku

Mezinárodního dobrovolnictví, kdy byly vytvořeny granty a dobrovolnictví začalo být více představováno společností. (Tošner, Sozanská, 2006)

Dobročinnost je pokládána za jednu z občanských ctností. Známe dvě formy dobročinnosti, a to dobrovolnictví a dárcovství. Dobrovolnictví dělíme na občanskou výpomoc, která probíhá v blízkém okolí dobrovolníka. Jde o spontánní činnost bez peněžního vyrovnání a jedinec to považuje za samozřejmost. Jedná se víceméně o protislužby. Dalším druhem dobrovolnické činnosti je vzájemně prospěšné, kde jedinci pomáhají v rámci klubu, spolku, farnosti či obce. Důvodem jejich činnosti je uskutečňování společných cílů a zájmů. Tato pomoc jde většinou ve prospěch celé dané komunity. Základnou pro hlavní činnosti jsou spolky, které mohou být kulturní, okrašlovací nebo sportovní. Dále známe dobrovolnictví veřejně prospěšné, ze kterého mají prospěch druzí a široká veřejnost. Veřejně prospěšný dobrovolník se svou činností podobá běžnému placenému zaměstnanci. Díky těmto dobrovolníkům mohou fungovat neziskové organizace a dobrovolnická centra. (Šormová, Klégrová, 2006)

Hlavními znaky dobrovolnictví jsou neplacená, vědomá a svobodně zvolená činnost. Placená ale neznamená, že dobrovolník nemůže dostat nějakou odměnu jako projev toho, že si ho organizace váží, nýbrž naopak. Jaký význam má dobrovolnictví pro přijímající organizaci? Dobrovolníci jim vyplní mezeru, kterou nestíhají běžní zaměstnanci. Příkladem je výpomoc v nemocnicích a domovech důchodců, kde dobrovolníci vedou s lidmi rozhovory a pečují tak o psychický stav jedince. Mohou také pomáhat při konání volnočasových aktivit, jako je koncert, vystoupení nebo zápas. Dobrovolníci šetří finance organizace, přinášejí nové pohledy, nápady a zpětnou vazbu. Mohou dopomoci k vylepšení práce, protože vidí objektivněji než stálí zaměstnanci. Dobrovolník může také propagovat organizaci, šířit informaci o ní a nacházet nové dobrovolníky mezi svými přáteli. Význam dobrovolnictví pro společnost je takový, že podporuje občanskou aktivitu a umožňuje občanům tvořit si vlastní životní prostor. Díky dobrovolnictví je vyzdvihována solidarita. Je to prostor pro nezaměstnané nebo pro volný čas pracujících či studentů. Hlavním významem je ale posílení sociální soudržnosti. (Šormová, Klégrová, 2006)

V posledních letech se dobrovolnictví stává spíše individuální záležitostí než skupinovou a je častěji vykováváno mimo organizaci. Pro běžného dobrovolníka je typické,

že se tomu věnuje příležitostně a krátkodobě. Vliv na dobrovolnou činnost má věk, vzdělání a míra sekularizace¹. Častými dobrovolníky jsou právě členové církvi nebo lidé, kteří se věnují náboženským aktivitám. *„Bez stabilního sociálního prostředí i ta nejvyspělejší společnost nemůže fungovat. Proto je tedy rozvoj dobrovolnictví jedním z nejvýznamnějších současných modernizačních trendů.“* (Šormová, Klégrová, 2006, str. 15)

2.1 Působnost dobrovolníka

Jsou různé způsoby, jak se jedinec může dobrovolnictví věnovat. Jde o dobrovolnictví na plný úvazek, při svém běžném zaměstnání, nárazově, pravidelně, dlouhodobě, pravidelně, krátkodobě, v oboru blízkém jeho profesi, v oboru plně odlišném od jeho profese, jako odborník nebo jako pomocná síla. Neexistují přesná pravidla, podle kterých se dobrovolník určuje, ale měl by být zralý, zodpovědný a být schopný cílevědomě věnovat svůj čas, znalosti a dovednosti. Domníváme se, že zmíněné vlastnosti, znalosti a dovednosti vedou ke kvalitnější dobrovolnické pomoci. (Šormová, Klégrová, 2006) Pro dobrovolníka jsou některé vlastnosti výhodou, které celý jeho výkon značně usnadní, a to jsou otevřenost, flexibilita, schopnosti spolupracovat, vnímavost, odpovědnost, tolerance a nezištnost. Samozřejmě pro každou sféru se hodí jiné vlastnosti dobrovolníka. Dobrovolník se v této sféře může realizovat, posilovat své sebevědomí a uplatnit své schopnosti. Bonusem je také praxe, získávání zkušeností, poznávání nových lidí apod. Dobrovolnictví může působit i jako forma uznání a prestiže. (Šormová, Klégrová, 2006)

Po výběru dobrovolníků je důležité řádné proškolení. Není to ovšem nutné, ale ulehčí to práci oběma stranám. Na začátku jejich činnosti by dobrovolníci měli znát, co, kde a jak budou konat, jak často se tomu budou věnovat, kdo bude jejich vedoucím atd. Měli by být obeznámeni se všemi potřebnými informacemi, zda mají průběžně podávat zprávy, jak se jim vede apod. Hodnocení a oceňování je důležitou položkou v práci s dobrovolníky. Je to pro ně skvělá zpětná vazba, která je v jejich další práci podpoří nebo přesměruje. (Dobrovolnictví v neziskových organizacích, 2001)

¹ Sekularizace=členství v církvi a náboženské aktivity

2.2 Zákon o dobrovolnické službě 198/2002 Sb.

Dobrovolníkem se může stát každý fyzická osoba starší 15 let v ČR a starší 18 let i v zahraničí a to student, pracující, senior i osoby zdravotně postižené. Pokud dobrovolník nedosáhl 18 let, nesmí provádět takovou činnost, která není přiměřená jeho věku a nesmí při ní být postaven před zvýšené nebezpečí úrazu. Dobrovolnická činnost se dělí na krátkodobou a dlouhodobou, která je delší než 3 měsíce. Pro výkon dobrovolnické činnosti je nutné uzavřít Smlouvu o výkonu dobrovolnické služby (viz. příloha 4) mezi dobrovolníkem a vysílající/přijímající organizací. Smlouva mezi dobrovolníkem a vysílající organizací musí obsahovat jméno, rodné číslo, datum narození, místo trvalého bydliště dobrovolníka a název a sídlo vysílající organizace. Ve smlouvě také musí být informování dobrovolníka o možných rizicích. Dále je nutný nejvýše tři měsíce starý výpis z evidence Rejstříku trestů dobrovolníka. Smlouva musí obsahovat místo, předmět a dobu výkonu služby, jak bude dobrovolník ubytován a jak se bude stravovat, rozsah jeho pracovní doby, doby odpočinku atd. (Zákon č. 198/2002 Sb.)

Vysílající organizace může na žádost dobrovolníka vydat Osvědčení o vykonané dlouhodobé dobrovolnické službě (viz. příloha 3). Ministerstvo vnitra ČR má pravomoci k udělování akreditace vysílající organizaci, přičemž tu uděluje na dobu 4 let. Zmíněnou akreditaci může ministerstvo udělit spolku, nadaci, nadačnímu fondu, ústavu, sociálnímu družstvu, obecně prospěšné společnosti, církvi nebo náboženské společnosti atd. Překážkou pro dobrovolnickou činnost je výkon vojenské činné služby a člen sociálního družstva může vykonávat dobrovolnickou činnost jen mimo družstvo. (Zákon č. 198/2002 Sb.)

2.3 Formální a neformální dobrovolnická participace

Dobrovolníci se mohou věnovat formálnímu nebo neformálnímu dobrovolnictví. Formální je trvalý, dobrovolník nedostává zaplacení a funguje díky nějaké organizaci. Mezi dobrovolníkem a organizací vzniká smlouva o výkonu dobrovolnické služby. Je to tedy právnicky ošetřeno dle Zákona o dobrovolnické službě 198/2002 Sb. Mezi formální dobrovolnictví můžeme řadit činnost neziskových organizací nebo církví. (Frič, Pospíšilová, 2010)

Neformální participace je protikladem formálního zapojení. Jedná se o dobrovolnou pomoc, kdy se pro ni jedinec rozhodne sám od sebe a to na „vlastní pěst“ mimo zásah organizace. U neformálního dobrovolnictví není jasně dáno rozhraní mezi dobrovolnictvím a pomocí rodině a svému okolí, kdy pomoc je téměř povinností. V neformálním dobrovolnictví se jedná se o přímou pomoc člověka mimo jeho vlastní rodinu nebo lidi, se kterými žije v jedné domácnosti. Neformální dobrovolnictví je neorganizované a měla by se zachovat svobodná vůle a rozhodnutí. Na rozdíl od rodiny, která vyžaduje závazek a povinnost, u dobrovolnictví tomu tak není. Neformální participace nebývá často zkoumána jako dobrovolnictví formální. Už jen díky tomu, že jsou těžko určovány hranice mezi běžnou pomocí a dobrovolnickou pomocí. Mezi neformální dobrovolnictví patří hlavně sousedská pomoc a pomoc v rodinném kruhu. (Frič, Pospíšilová, 2010)

Tabulka 1 Statistika neformální dobrovolnické činnosti u osob ve věku 16-70 let, 2017

Oblast dobrovolnictví	ČR	Oblast dobrovolnictví	ČR
Pomoc sousedům a přátelům	79 %	Pomoc s organizací kulturních akcí	29 %
Ekologická oblast	45 %	Humanitární pomoc	27 %
Mezi sousedské aktivity	49 %	Kluby fanoušků, sportovní kluby	25 %
Pomoc v MŠ nebo ZŠ	28 %	Okrašlovací spolky	13 %
Akce pro chovatele zvířat	23 %	-	

(Hruška et al, 2018)

Tabulka 2 Statistika formální dobrovolnické činnosti u osob nad 18 let, 2015

Oblast dobrovolnictví	ČR	Oblast dobrovolnictví	ČR
Sociální oblast	3,7 %	Profesní sdružení	2,4 %
Náboženské nebo církevní organizace	4,2 %	Činnost s mládeží	3,8 %
Vzdělávací a kulturní oblast	6,0 %	Oblast sportu a rekreace	11,0 %
Odborové svazy	3,3 %	Ženská sdružení	2,6 %
Politická oblast	2,0 %	Mírová hnutí	0,7 %
Místní politické akce	1,7 %	Zdraví	2,5 %
Lidská práva	0,9 %	Ostatní skupiny	4,9 %
Ekologická oblast, ochrana práv zvířat	4,0 %	•	

(Hruška et al, 2018)

Obě statistiky znázorněné v předchozích tabulkách byly provedeny na základě „Evropského výzkumu hodnot“. Z výzkumných oblastí je jednoznačné, že se jedná o neformální a formální dobrovolnictví. Neformálnímu dobrovolnictví se v České republice v roce 2017 věnovalo v 79 % případů nejvíce lidí v pomoci sousedům. Dále se větší množství lidí věnuje mezi sousedským aktivitám (49 %) a činností v ekologické oblasti (45 %). Naopak nejméně lidí se věnuje okrašlovacím spolkům (13 %).

Roku 2015 se formálnímu dobrovolnictví věnovalo nejvíce lidí v oblasti sportu a rekreace a jde to 11 %, dále vzdělávací a kulturní oblasti (6 %). Na druhé straně jsou mírová hnutí, které se věnuje jen 0,7 % lidí.

2.4 Perspektiva nahlížení na dobrovolnictví

Bezpochyby existuje řada nahlížení a perspektiv na výkon dobrovolnictví. Podkapitola popisuje různé dimenze perspektiv nahlížení na dobrovolnictví, jako je motivace, oblasti působení, organizační kontext a dobrovolnická role. Tyto čtyři dimenze se promítají ve třech oblastech perspektiv, kterými jsou nezisková, perspektiva občanské společnosti a volnočasová.

Tabulka 3 Struktura perspektiv nahlížení na dobrovolnictví

Dimenze	Perspektiva		
	Nezisková	Občanské společnosti	Volnočasová
1. Motivace	Altruistická – dobrovolnictví je darem, či pomoci pro méně šťastné	Komunitní, zakotvená ve sdílených potřebách nutnosti řešit společné problémy formou	Entuziasmus, možnost získat kvalifikaci, najít sebevyjádření, uplatnit tvořivost

		svépomoci a vzájemné pomoci	
2. Oblasti působení	Široká škála oblastí s důrazem na oblasti welfare ² služeb	Vzájemná podpora a kampaně i mimo welfare politiky – doprava, plánování, životní prostředí	Umění, kultura, sport a rekreace
3. Organizační kontext	Formálně strukturované, profesionalizované organizace	Asociace organizované dobrovolníky a svépomocné skupiny	Široký komplex organizací, který zahrnuje i malé komunitně založené skupiny
4. Dobrovolnická role	Rekrutace pro specifickou roli pomocníka či doplňku placeného personálu	Člen asociace, který může plnit celou škálu rolí – od vůdčí až po operativní	Výkonný pracovník, praktik, účastník plus celá škála dalších rolí (trenér, manažer apod.)

² Welfare=z angl. blaho, pohoda, blahobyt, prosperita

(Rochester et al., 2010, s. 10-14 in Frič, Pospíšilová, 2010, s. 14, upraveno)

2.4.1 Nezisková perspektiva

První perspektivou je nezisková, která je považována za hlavní formu formálního dobrovolnictví. Dobrovolnictví pojímá jako neplacenou práci. Nezisková perspektiva se uplatňuje hlavně v oblasti veřejně prospěšných služeb. V této sféře se uplatňuje největší množství dobrovolníků, a to hlavně formální dobrovolnictví pod nějakou dobrovolnickou organizací. Nejčastější motivací v neziskové perspektivě je altruistická neboli nezištná, lidumilná. Dobrovolnické působení má široký záběr, a to se zaměřením na welfare. Neziskové organizace jsou formálně organizované a profesionalizované. Role dobrovolníka funguje jako specifická role pomocníka nebo je doplňkem ke klasickému personálu. (Frič, Pospíšilová, 2010)

2.4.2 Perspektiva občanské společnosti

Z perspektivy občanské společnosti je dobrovolník strůjcem sociální změny. Tito dobrovolníci se staví hlavně proti nespravedlnosti, za humanitní ideály a práva znevýhodněných lidí. Dobrovolnictví je v této perspektivě považováno za klíčové v každé společnosti. Dobrovolnictví se tak odehrává v běžném každodenním životě. „*Dobrovolnictví je zde považováno za výsledek vhodné socializace k hodnotám a normám dobrovolnictví, která probíhá nejdříve v rodině, komunitě a později v sekundárních institucích jako jsou církve, školy.*“ (Frič, Pospíšilová, 2010, str. 17) Ale dobrovolnictví se někdy může přinášet určitou prestiž. Jejich motivace je komunitní, jedná se tedy o vzájemnou pomoc. Dobrovolníci působí mimo jiné i v dopravě, plánování a životním prostředí. Organizace probíhá v asociaci dobrovolníků a svépomocných skupinách. Jednotlivec může působit v několika rolích od operativní až po vůdčí. (Frič, Pospíšilová, 2010)

2.4.3 Volnočasová perspektiva

Existuje několik kategorií dělení volnočasové perspektivy, a to *seriózní volnočasové aktivity, příležitostné aktivity a projektové aktivity*. Druhy se od sebe liší v komplexnosti a času. Jak už název vypovídá, seriózní volnočasové aktivity jsou nejvíce komplexní a časově náročné. V této kategorii mohou dobrovolníci najít smysl života a seberealizovat

se. Opakem jsou příležitostné aktivity, které jsou hédonistické a plyne z nich požitek a příjemnost. Projektové aktivity mluví samy za sebe a jedná se o krátkodobé působení na nějakém projektu. Dobrovolnictví ve volném čase může vykonávat profesionál i amatér. Jedinci jsou motivováni entuziasmem, získáním kvalifikace, sebevyjádřením a uplatněním své tvořivosti. Dobrovolníci nacházejí uplatnění zejména v umění, kultuře, sportu a rekreaci. Může se jednat například o ochotnický, okrašlovací nebo sportovní spolek. Role dobrovolníka může fungovat jako výkonný pracovník, praktik, ale také trenér či manažer. (Frič, Pospíšilová, 2010)

2.5 Sféry působnosti dobrovolnictví

Jak již jsme výše uvedli, dobrovolnictví probíhá hlavně v rámci nestátních neziskových organizacích, jako jsou občanská sdružení, účelová zařízení církví a obecně prospěšné společnosti. Dobrovolnictví může probíhat v mnoha sférách, prakticky ve všech společenských oblastech. Dobrovolnictví hlavně probíhá v:

- Zdravotnictví a sociální oblast
- Humanitární organizace
- Oblast ochrany životního prostředí
- Sportovní oblast, spolková činnost
- Kulturní oblast, spolková činnost
- Mezinárodní dobrovolnictví a rozvojová spolupráce
- Komunitní dobrovolnictví

Zdravotnictví a sociální oblast je sféra, ve které se za velmi důležité považuje profesionalita a příprava. Jde o práci v lůžkových zdravotnických zařízeních, ale i v terénu. Dobrovolníci pomáhají lidem při volnočasových aktivitách, při rehabilitaci nebo podporují jejich soběstačnost. Starají se nejčastěji o děti a dospělé s duševním, tělesným nebo mentálním postižením nebo smyslovým handicapem. Dobrovolníci se často využívají v této oblasti, protože pacientům přináší jiný pohled na svět, než je ten z nemocničního nebo zdravotnického prostředí. Může se jednat o jednorázové aktivity nebo pravidelné činnosti. Dobrovolníci přinášejí své životní zkušenosti a individuální přístup, ze kterého může vzniknout až přátelství a tím se podaří dotyčného lépe začlenit do společnosti a vyhnout se sociálnímu vyloučení. Pomáhají v nemocnicích, domovech

pro seniory, k-centrech, azylových domech, nízkoprahových centrech apod. V této sféře probíhá dobrovolnické zaškolení. (Šormová, Klégrová, 2006)

Humanitární organizace mají dobrovolníky, kteří pomáhají při mimořádných krizových situacích, jako jsou například živelné katastrofy a válečné konflikty. Pomoc je potřebná při požárech, nehodách nebo záplavách. V humanitárních organizacích působí profesionálové i dobrovolníci, kteří se nabídnou nejrychleji a jako první, protože v těchto situacích je pomoc potřeba hned a včas. V ČR mají v této oblasti klíčovou úlohu dobrovolní hasiči, jedná se o *Sbor dobrovolných hasičů*. Dále sem patří *Český červený kříž*. (Šormová, Klégrová, 2006)

Ekologické problémy poskytují práci pro dobrovolníky z **oblasti životního prostředí** a je to oblast, která se považuje za nejlépe organizovanou. Nejčastěji ke své činnosti používají protesty, demonstrace a petice. Starají se o významné přírodní lokality a chráněná území. Dobrovolnická činnost je vykovávána při výsadbě rostlin, péči o studánky a naučné stezky a ochraně nebo záchraně zvířat. Existují různé kampaně a aktivity, jako jsou *Dny země* či *Biojarmarky*. Ekologická sféra má široký zásah své činnosti do projektů, monitoringu nebo průvodcovských služeb. Spadají sem organizace jako *Hnutí Duha* nebo *Dobrovolná stráž ochrany přírody*. (Šormová, Klégrová, 2006)

Mezi **sportovní oblast** patří velké sportovní organizace, jako je například *Sokol*, ale i malé sportovní kluby. Práci dobrovolníků je hlavně údržba majetku a příprava dětí a mládeže. Dobrovolník může působit jako trenér, cvičitel, pořadatel. Dobrovolníci jsou základem většiny sportovních klubů a spolků. Mezi největší u nás patří *Český svaz tělesné výchovy*, *Česká obec sokolská*, *Česká asociace Sport pro všechny* nebo *Sdružení sportovních svazů ČR*. Kulturní spolky se věnuje kulturně-vzdělávací a okrašlovací činnosti okolí. (Šormová, Klégrová, 2006, Šimková, 2011)

Mezinárodní dobrovolnictví a rozvojová spolupráce je spojena s mezinárodní spoluprací a mezikulturním vzděláváním. Jedná se téměř o speciální oblast dobrovolnictví, protože také v zahraničí se mohou věnovat výše zmíněným oblastem. Může se jednat o dobrovolnické pobyty v zahraničí, jako například krátkodobé workcamps. Jako hlavní organizátor těchto workcampů v ČR je *INEX*. Další dělení je na střednědobé a dlouhodobé pobyty, které převážně netrvají déle než 1 rok. Do této

oblasti spadají organizace jako *GLEN* pro mladé lidi z Evropy. *Duha* má tři projekty, které jsou *Workcampy*, *Tamjdem* a *Na dlouho mimo*. (Šimková, 2011) Oblast zahraničního dobrovolnictví se začíná projevovat až po roce 1989, kdy k nám dostávají dobrovolníci ze západu, hlavně z USA a za cílem hlavně výuky jazyků. Postupně se i u nás oblast rozvíjí a zakládají se letní workcampy, ale i dlouhodobé dobrovolnické zahraniční pobyty. (Tošner, Sozanská, 2006)

Komunitní dobrovolnictví se skládá z různorodosti činností, sdílení společných hodnot a aktivního společenství. Komunitní dobrovolnictví je „*přirozený a tvořivý prostředek vytváření funkční občanské společnosti, jehož cílem je podpora sociální integrace a zvýšení kvality života občanů prostřednictvím partnerství občanské, veřejné a komerční sféry na místní i regionální úrovni.*“ Mezi lidmi se tak obnovuje důvěra a mezilidské vazby. Rozvíjí se tak města, obce a kvalita života lidí. (Šimková, 2011, str. 95)

2.6 Formy podpory a omezování dobrovolnické činnosti

U dobrovolnictví se setkáváme s jevy, které dobrovolníky podporují nebo brzdí v jejich činnosti. Dobrovolnictví má ve své působnosti bariéry, ale i podporu, díky které dobrovolníci naopak postupují dopředu. Mezi „brzdné“ faktory patří například málo aktivní hledání dobrovolníka, což se dá mnohdy zlepšit tím, že dobrovolnické organizace zavedou koordinátora dobrovolníků. Jsou tu určité mantinely, které brzdí samotné dobrovolníky od jejich rozhodnutí pomáhat. Jedná se o nedostatečnou podporu od blízkých osob dobrovolníků nebo případná obava z možnosti zranění. Dále to může být nedostatek informací o dobrovolnictví. Může to vyplývat z názoru, že u nás není dobrovolníků potřeba. Přestože dobrovolníci poskytují velkou pomoc pro celou společnost, tak stejně spolu s neziskovým sektorem nemají dostatečné zastání, jaké by si zasloužili. V této problematice pomáhá publicita dobrovolnictví. Velké rozdíly můžeme vidět mezi ČR a západními zeměmi, kde dobrovolnictví dostává od společnosti větší oporu a podporu. (Tošner, Sozanská, 2006)

Zpomalovacími prostředky, které dobrovolníkům neumožňují posouvat se dále, je absence možnosti se realizovat. Za prvé jde o to, když dobrovolníci od dobrovolnické služby něco očekávají, ale realita je pak jiná. Mohou mít pocit, že ač se snaží pomoci, tak je jejich pomoc k ničemu. Většina dobrovolníku potřebuje zpětnou vazbu nebo nějakou

formu odměny, a pokud ji tedy nemají, pak to může tvořit překážku ve výkonu dobrovolnictví. (Tošner, Sozanská, 2006)

V současnosti se mnoho dobrovolnických organizací vyznačuje profesionalitou a snaží se podpořit samotné dobrovolníky, být jim oporou a hlavním zdrojem informací. U dobrovolníků je podporována jejich lidskost a tvořivost. Podporou pro dobrovolníky může být pocit ocenění a vědomí, že jejich činnost něco znamená nebo uznání okolní společnosti, což je určitým druhem potvrzení, že jejich pomoc něco znamená. Jako v mnohém pomáhá i týmová spolupráce, jelikož dobrovolníci vědí, že v tom nejsou sami a mají se na koho obrátit. Prospěšné je mediální zviditelnění, které dobrovolnictví a samotní dobrovolníci potřebují. Do publicity se zapojují různá média, jako jsou televize, rozhlas, rádio a v dnešní době hodně užívaný internet. Pomocnou silou vedoucí ke zlepšení vědomí o dobrovolnictví jsou také příběhy samotných dobrovolníků, kteří popisují svou činnost. Média se tak snaží podávat pravdivé informace o dobrovolnické činnosti. Slouží to ke změně postojů veřejnosti, povědomí o dobrovolnických akcích a příležitostech, a k „náboru“ nových dobrovolníků. Ke zvýšení povědomí o dobrovolnictví může mimo jiné sloužit práce s komunitou. Zviditelnění pomáhá práce se starostou, samosprávou a různými organizacemi. Velkou pomocí je zapojení samotných občanů, která v dané komunitě žijí. (Tošner, Sozanská, 2006)

2.7 Nové trendy v dobrovolnictví

Mezi nové trendy dobrovolnictví patří dobrovolnictví podporované zaměstnavatelem a virtuální dobrovolnictví. Virtuální neboli online dobrovolnictví, kdy dobrovolníci pomáhají prostřednictvím internetu. Jde o fenomén, který se u nás teprve rozvíjí. Virtuálnímu dobrovolnictví se věnují spíše mladí lidé hlavně ve věku v rozmezí 25-34 let. Pohybují se zde hlavně lidé s vysokoškolským a středoškolským vzděláním. Dobrovolníci se podílí na chodu webových stránek, výzkumu, fundraisingu, PR³, online diskuse. Virtuální dobrovolnictví má mnoho společného s formálním dobrovolnictvím, protože mnoho lidí se věnuje jak virtuálnímu, tak formálnímu. (Frič, Pospíšilová, 2010)

³ PR=Public relations, vztahy s veřejností

Dalším trendem dobrovolnictví je firemní dobrovolnictví. Jde o propojení ziskového a neziskového sektoru. Zaměstnanci určité společnosti jsou vysíláni do neziskových organizací za účelem neplacené výpomoci. (ADRA, 2014) Dobrovolnictví podporované zaměstnavatelem neboli firemní dobrovolnictví se začíná objevovat v 90. letech minulého století. Ještě za socialismu fungovalo firemní dobrovolnictví formou povinných brigád, takže myšlenka dobrovolné pomoci se vytrácela. Podoba firemního dobrovolnictví se ale po roce 1989 začala měnit. Největší část lidí, která se věnuje firemnímu dobrovolnictví, jsou lidé v produktivním věku, kteří mají většinou středoškolské nebo vysokoškolské vzdělání. Forma se opět prolíná s formálním dobrovolnictvím. Firemními dobrovolníky mohou být zaměstnanci firem, organizací a institucí. (Frič, Pospíšilová, 2010) Umožňují nejen pomoc druhým, ale slouží i jako osobní a profesní rozvoj zaměstnanců a utužování vztahů mezi zaměstnanci, odpočívání od každodenní práce a pracování v jiném prostředí. (Dobrovolnictví, HESTIA nedatováno) Do firemního dobrovolnictví se mimo dobrovolnických organizací zapojuje například Škoda Transportation a.s., VZP ČR nebo Skupina ČEZ.

2.8 Dobrovolnické organizace a jejich působení v Čechách

Následující podkapitola informuje o nejznámějších dobrovolnických organizacích, které působí v Čechách. Uvedené organizace jsou seřazeny podle roku založení od nejstarší po nejmladší.

Charita ČR je nejstarší dobročinnou organizací v ČR a je členem světové organizace *Caritas Internationalis* a evropské organizace *Caritas Europa*. Slovo charita pochází z latinského *caritas*, které znamená lásku ve smyslu pomoci druhému. Je největším poskytovatelem sociálních a zdravotních služeb. Prezidentem Charity ČR je *Mons. Pavel Posád*. Po celé ČR má dalších 300 organizací, a to malé farní, diecézní nebo arcidiecézní. Známa je každoroční Tříkrálovou sbírkou, která probíhá v lednu. Má desítky tisíc dobrovolníků. Historie v ČR sahá až na začátek minulého století, ale profesionálně Charita mohla působit až v roce 1989. (Charita Česká republika nedatováno)

ADRA (Adventist Development and Relief Agency, Adventistická agentura pro pomoc a rozvoj) je mezinárodní humanitární organizace. Působí ve více než 130 zemích světa, včetně České republiky. Historie v ČR započala 29. května roku 1992. ADRA byla

založena Církví adventistů sedmého dne. ADRA pomáhá lidem v ohrožení života nebo majetku, lidem v osamění, chudobě a nouzi a také lidem, u kterých nejsou respektována jejich základní lidská práva. Hlavní hodnoty organizace jsou vnímavost, respekt, profesionalita, otevřenost a partnerství. V ČR existuje 15 center a 22 charitativních občůdků. Pomoc je mířena hlavně na seniory, děti a zdravotně postižené. Pravidelně pomáhá přibližně 2000 dobrovolníků. Velkou úlohu sehrává při pomoci při mimořádných událostech. Věnuje se také globálnímu rozvojovému vzdělávání. (ADRA, 2014)

HESTIA - Centrum pro dobrovolnictví, z. ú. je nezisková organizace, založená roku 1993. Posláním organizace je podporovat a rozvíjet dobrovolnictví v ČR, které bude obsahovat lidskost a profesionalitu. Mottem je „*společenská odpovědnost je smyslem a cílem naší práce*“. Dále pracuje s dobrovolníky, organizacemi a firmami. Mezi cílové skupiny patří zaměstnanci neziskových organizací, sociální pracovníci, mládež, senioři a studenti. HESTIA se věnuje několika programům, jako je preventivní program *Pět P*, který se věnuje dětem 6-15 let. Dále je to *Program 3G-tři generace*, který umožňuje rodinám a dětem, kterým chybí kontakt se třetí generací (50+). Dalším je sociálně preventivní program *KOMPAS* a je určen pro pražské děti (6-15 let). Organizace se také věnuje firemnímu dobrovolnictví. (Dobrovolnictví, HESTIA nedatováno)

Shrnutí kapitoly

Kapitola obsahuje široké téma dobrovolnictví. Věnuje se tomu, kde mohou dobrovolníci pomáhat. Zmiňuje, jaký by měl dobrovolník být a jaká jsou jeho práva a povinnosti, která se řídí zákonem č.198/2002 Sb. Zmíněný zákon je v kapitole také podrobněji vysvětlen. Text se věnuje také rozdílům formálního a neformálního dobrovolnictví a třem perspektivám pohledu na dobrovolnictví, kterými jsou perspektiva nezisková, perspektiva občanské společnosti a perspektiva volnočasová. Popsány jsou sféry dobrovolnictví, kterými jsou například humanitární, kulturní nebo ekologická. Různé okolnosti mohou dobrovolnictví podporovat nebo naopak omezovat. Ke konci kapitoly jsme se věnovali novým trendům v dobrovolnictví, jako jsou virtuální a firemní. Oba trendy mají potenciál k růstu do budoucna. V závěru kapitoly jsme přiblížili dobrovolnické organizace, které působí mimo jiné i v Čechách, a nejstarší z nich je Charita ČR.

3 Mládež dle psychologického hlediska

Kapitola pojednává o mládeži, která se zapojila v roli respondentů do praktické části této práce. Dělení dle věkových kategorií se podle různých autorů i hledisek liší. Dle psychologického hlediska jsou za mládež považováni jedinci v období dospívání (pubescence a adolescence). Většina zdrojů se shoduje na tom, že právě v těchto vývojových stádiích člověk dospívá. Dospívání je zasazeno do věkové kategorie od 11 do 20(22) let života jedince. Přesná věková rozhraní nejsou pro práci až tak klíčová. Jde nám o přiblížení vývoje jedince v těchto obdobích. Člověk se legálně může stát formálním dobrovolníkem až od 15 let, ale i lidé mladší osoby se mohou věnovat neformálnímu dobrovolnictví, a proto jsme zařadili do práce také podkapitolu období pubescence. Obě období jsou v kapitole stručně popsána, ale bližší specifikace pro práci není nutná.

3.1 Vývojové stádium pubescence

Jedná se o období trvající převážně od 11 do 15 let věku života dítěte. Jedenáctý rok pubescenta je ve znamení první zamilovanosti a hraniční patnáctý rok mezi pubertou a adolescencí je typický přechodem na střední školu a nabytím právní zodpovědnosti. Období puberty je velmi dramatické a biodromální⁴. Škola je jedním z hlavních činitelů, který formuje rozum nezletilého. Jedinova individualita se pro něj stává pochopitelnější. Dívky osobnostně rychleji dospívají než chlapci. Myšlenkové operace se stávají složitějšími, pubescence je typická „myšlením o myšlení“. Pubescent často smýšlí „co kdyby“, tedy o nereálných nebo neuskutečněných okolnostech. Klade si otázky o smyslu života. Dochází k rozvoji jeho poznávacích procesů, logické paměti a fantazie. Díky fantazii jedinec nově prožívá denní snění. Pomocí abstrakce se jedinec myšlením dostává na úroveň dospělých. Dále se v myšlení projevuje radikalismus. (Šimíčková-Čížková, 2004) Dále se u něj rozvíjí tvořivost. Volný čas tráví různorodě, od čtení až po bojové hry. Díky hormonálním změnám jsou jeho myšlenkové pochody bouřlivé, nestálé a labilní, a ve větší míře jsou přítomné negativní emoce. Pubescent dále zkoumá svůj vnější vzhled a je pro ně důležité, co si o něm myslí okolí. Má pocit, že je stále cílem hodnocení a posuzování svého okolí. Nepřemýšlí jen o vnějšku, ale i o vnitřní části jeho

⁴ Biodromální=týkající se celoživotního vývoje a rozvoje

já, zkoumá svoje schopnosti a pomalu se dotýká i myšlenky budoucnosti při výběru střední školy. (Říčan, 2006)

Pro pubescenta jsou kromě vztahu s rodiči důležité i vrstevnické skupiny a díky nim se jedinec osamostatňuje. Jedince ale stále potřebuje výchovné vedení ze strany rodičů. Je na nich finančně a sociálně závislý. Také je pro toto období života typický vzdor vůči autoritám, a to nejen rodičům, ale i učitelům. Do případného sporu se může dostat dítě s rodiči při výběru povolání nebo studia. Ve vrstevnických skupinách hledá přátelství, ve kterém si členové navzájem sdílí tajemství, názory a zkušenosti. Přátelství, vytvořená v tomto věku mohou trvat celý život. (Říčan, 2006)

V tomto období jedinci zejména navštěvují základní školu. Nástup puberty se liší pohlavně, u dívek se fáze začíná většinou projevovat dříve. Pubescentovi se význačně zrychluje tělesný růst, a to zprvu především chodidla a končetiny. Následuje růst hlavy, trupu, svalstva a zvětšení tělesné hmotnosti. Další změny nastávají v endokrinním systému, kvůli kterému se začínají více produkovat hormony a díky pohlavním žlázám se začínají objevovat sekundární pohlavní znaky. Období je dále charakteristické pohlavní zralostí. U dívek se objevuje první menstruace a u chlapců poluce. Svou roli začíná mít sexuální pud. Tělesná atraktivita je pro jedince v tomto období velmi důležitá a pomáhá mu tvořit svou identitu. Do popředí se dostávají erotické city. (Šimíčková-Čížková, 2004)

Dospívání je velmi individuální, a proto se tento vývoj ne u všech objeví stejně. Tělesné odlišnosti a problémy spojené s pubertou mezi vrstevníky mohou způsobit ztrátu jistoty. Proto je v pubertě běžně zaznamenána introverze. V této fázi se také mění poznávání a stoupá jeho kvalita. To ale přináší i větší kritičnost vůči okolí. Díky všem výše zmíněným změnám může dojít u dospívajícího jedince ke konfliktnímu chování. (Šimíčková-Čížková, 2004)

3.2 Vývojové stádium adolescence

Dalším obdobím dospívání je adolescence, která je považována za přechod mezi dětstvím a dospělostí. Člověk se v tomto období připravuje na vykonávání dospělých rolí. Dochází k mnoha biologickým a sociálním změnám. Jedná se o dobu od 15 do 20(22) let života.

Mladý člověk hledá svou vlastní identitu, což znamená jedinečnost a autentičnost, neboli jedinec hledá sám sebe. Nejenže dochází k sebepojetí, ale adolescent dozrává k sebepřijetí a k sebehodnocení, kdy se postupem věku hodnotí komplexněji. Hodnotí zejména své výkony a výsledky. Dochází k regulaci chování. Také se pro adolescenty stává více důležitým sociální aspekt identity a pocit, že mohou někam patřit, věnovat se něčemu spolu s druhými. Adolescent začíná přemýšlet o své budoucnosti v profesním i partnerském směru. U adolescentů roste selektivita a efektivita pozornosti. Jedinec umí přemýšlet o možnostech a variantách, a na druhé straně o důsledcích svých činů a případných rizicích. Jejich prožitky, vztahy a zkušenosti se stávají významnějšími. Adolescenti získávají větší množství vyšších citů. Pomalu odchází náladovost a emoční labilita, která je typická pro pubescenci. (Macek, 1999)

Důležitým prostředím, kde se jedince socializuje, je prostředí rodiny, sourozenců a vrstevníků. Vrstevnické skupiny si poskytují názory, pocity a vzorce chování. Mezi vrstevníky se často objevuje napodobování se navzájem. Díky vrstevnickým skupinám získávají sociální status a pocit vlastní hodnoty. Probíhá také morální a hodnotový vývoj. Ženské pohlaví považuje za morální péči a starost o druhé, čehož dosahuje ohleduplností a empatií. Naopak dospívající muži hledají přijetí abstraktních morálních principů. Adolescenti jsou přesvědčeny o vlastním vlivu.

V adolescenci dochází především k psychosociálním změnám a duševnímu dospívání. Hlavními a zlomovými změnami jsou ukončení povinné školní docházky, první pohlavní styk, dovršení profesní přípravy (mimo VŠ), právní dosažení plnoletosti. Tělesný vývoj se zpomaluje, ale objevují se větší pohlavní odlišnosti. Jedinec dokáže lépe logicky operovat a jeho inteligence se rozvíjí do maxima. Radikalismus adolescentů zůstává v období pubescence. Do popředí se staví vztah k výkonu. Vztah k druhému pohlaví se pro jedince stává něčím novým a nepoznaným a vzniká tak jeho citový život. Dostavuje se chtění po heterogenním vztahu a následná láska. Následně přichází první pohlavní styk. (Šimíčková-Čížková, 2004)

Je to období experimentování, získávání zkušeností a sebepoznání. Ke konci tohoto období se ukončuje vývoj identity. Adolescenti ke konci tohoto období hledají smysl života, morální hodnoty a vlastní hodnoty a ideály. Je to také fáze, kdy se člověk rozhoduje o své budoucí profesi nebo vzdělání. (Šimíčková-Čížková, 2004)

Shrnutí kapitoly

Kapitola přináší informace o dvou obdobích dospívání pubertě a adolescenci. V obou obdobích dochází k mnoha změnám v rámci dospívání. Není pravidlem, že se všechny události odehrají právě v těchto fázích, ale může k tomu dojít dříve, nebo později. Vše je velmi individuální a každý může zažít jiný průběh. Pubescence i adolescence v sobě skrývá spoustu zlomových momentů pro člověka. Jsou to období poznávání sebe a okolí, tvoření pohledů a názorů. Pro pubescenty a adolescenty jsou důležité vrstevnické skupiny. V těchto obdobích je člověk otevřen novému poznávání a zkoušení.

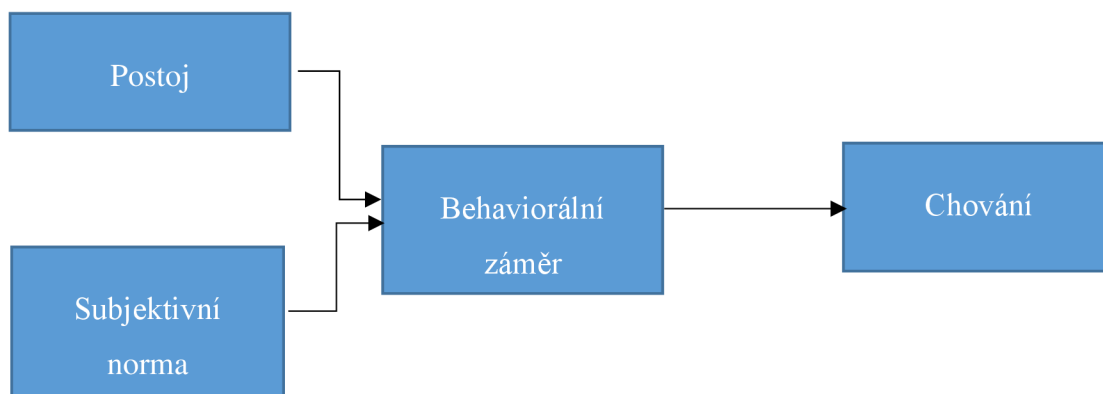
4 Postoj a jeho vliv

„Postojem individua vůči nějaké věci rozumíme jeho predispozici zřetelně vůči této věci jednat, vnímat, myslit a cítit. Postoj individua vůči nějaké věci neříká nic o jeho naučených reakcích vůči této věci, které ostatně mohou být různé, nýbrž vypovídá něco o jeho získané zaměřenosti. Postoje jsou tedy stálejší, obecné orientace individua vůči jeho okolí.“ (Th. M. Newcomb, 1950 in Nakonečný, 1970, str. 263)

U definice postoje je důležité dbát na rozlišení postoje a motivu. Co ale mají postoj a motiv společného je východisko a tím jsou hodnoty. Abychom blíže pochopili postoje, tak je důležité si dále vymezit několik pojmů. Předmětem postoje je určitá entita. Postoje mají i určitou strukturovanost, kterou popisuje mnoho autorů, např. *D. Krech, R.S. Crutchfield, E.L. Ballachey*, kteří považují za součást postoje kognitivní, afektivní a akční tendenci. Každá součást má jiné vyjádření, kognitivní má soud o určitém objektu nebo nějaký názor, afektivní vyjadřuje citovou reflexi a poslední akční v sobě nese behaviorální projevy. (Nakonečný, 1970)

Termín postoj se začíná používat v 18. století, a to zejména díky dílu *Charlese Darwina*. Postojům se věnuje hlavně sociální psychologie. Postoje jsou nějakým smyslem strukturované, a právě v sociální psychologii používáme pojmů jako „soustava postojů“ nebo „postojový systém“. *D. Katz* popsal dvě základní funkce postojů, které jsou poznávací a instrumentální. Jiní autoři toto dělení ještě rozšiřují o funkce jako výraz hodnot, funkce sociální adjustace a funkce sebeobranná. Ve vývoji pohledu na postoje přichází *A. W. Wicker* s dvěma příčinami vlivu postojů, které mohou mít vliv na naše chování. Rozlišuje osobní a situační faktory. Do osobních faktorů patří soupeřivost motivů, verbální, intelektuální a sociální schopnosti nebo úrovně naší aktivity. Situačními faktory jsou přítomnost jiných lidí, normativní předpisy týkající se vlastního chování, sociální normy nebo nepředvídatelné vnější vlivy. Vnitřní struktura postoje se skládá ze složky poznávací, citové konativní. (Výrost, Slaměník, 2008)

V současnosti převládá názor na postoje dle modelu *M. Fishbeina* a *I. Ajzena*. Ve výzkumu postojů se zaměřují na záměr a aktuální chování jedince. Mezi záměrem a aktuálním chováním je určitá souvislost, které jsou vidět níže na modelu. Z modelu je zřejmé, že se postoj a naše subjektivní norma finálně projeví v našem chování.

Obrázek 1 Model M. Fishbeina a I. Ajzena

(Výrost, Slaměnik, 2008, str. 133, upraveno)

Postojem je pro autory nějaká emocionální přitažlivost nebo odpudivost. Podle nich mají postoje určitou souvislost s přesvědčením neboli persvazí, protože přesvědčení dává vlastnosti a funkcí vlastností jsou postoje jedince. Postoj může být ovlivněn vnitřními (potřeby, intelekt) a vnějšími okolnostmi (okolí, rodina). (Výrost, Slaměnik, 2008)

Díky sociálnímu učení získáváme naše postoje a k jejich vytvoření je potřeba integrace specifických reakcí. Na základě učení dochází k diferenciaci postojů, tím pádem jsou postoje individuálně odlišné. Formování postojů klasifikoval A. Q. Sertain a rozdělil je do čtyř základních skupin. Jsou utvořeny na základě hlavních zdrojů sociálního učení, kterými jsou: specifické zkušenosti, sociální komunikace, modely a institucionální faktory. (A. Q. Sertain, 1962 in Nakonečný, 1970)

Postoje jsou intencionální, vyjadřují určitou kvalitu a mají intenzitu. Díky postojům můžeme projevit přijímání, odmítání, souhlas, nesouhlas, přitažlivost či odpor. Postoj má taky různou gradaci, která může být jednoduše znázorněna od výrazně negativní, přes neutrální až po výrazně pozitivní. Na pomezí neutrálnosti můžeme postoj k objektu vyjádřit nevšímavostí, indiferenciací nebo ambivalencí. K charakteristice postojů používáme další klíčové znaky, jako jsou konzistence, intenzita a vytrvalost. Klasifikace postojů je nelehká záležitost, protože postoje můžeme mít k celé řadě záležitostí. Postoje jsou určitými „*elementy vnitřní psychické organizace*“, a proto je nelze běžně pozorovat. (Nakonečný, 1970, str. 270)

Postoje jsou především hodnotící prostředky, kterými následně subjekt hodnotí kladně, nebo negativně. Postoje jsou primárně psychickým jevem a jsou osvojené, takže si je člověk během života tvoří. V postojích jsou vidět naše motivy a hodnoty. Stejně mají postoje s motivy to, že zajímají o to, na co je zaměřeno chování. (Nakonečný, 1970)

Shrnutí kapitoly

Kapitola vysvětluje postoje, které máme vůči někomu nebo něčemu. Částečně postoj tvoří motiv a následně motivaci, a my se tak můžeme k něčemu rozhodnout, něco vykonat. Analýza postojů je celkem mladá, více se o to začal zajímat až *Charles Darwin* v 18. století. Zmíněn je model postoje od autorů *M. Fishbeina* a *I. Ajzena*. Je zde zmíněno formování postoje dle *A. Q. Sertaina*. Postoje jsou charakterizovány a jsou uvedeny jejich funkce dle *D. Katze*. V kapitole je popsáno, že náš postoj nás vede k chování. Na projevu chování záleží, zda je postoj pozitivní, neutrální, nebo negativní. Na základě našich postojů můžeme vyjadřovat pocity a chování. Budeme s něčím souhlasit, nebo nesouhlasit, něčeho se účastnit, nebo neúčastnit apod.

5 Motivace k dobrovolnické činnosti

Kapitola se věnuje motivacím dobrovolníků, které jsou individuální a rozličné. Je možné ne-li pravděpodobné, že mnoho dobrovolníků ani nezná svůj pravý motiv nebo si to tak jen myslí. Dobrovolníci mohou své motivy znát, ale okolí tvrdit něco jiného. Nejčastěji se setkáváme s výpověďmi o motivacích spojenými se smysluplností, pomoci lidem, získání praxe v oboru, volným časem nebo doporučením od blízkých. (Dobrovolníci v neziskových organizacích, 2001) Existují různé motivace s „dobrým“ úmyslem, ale jsou tu i ty, před kterými by dobrovolnická centra měla být na pozoru, protože ne všechny jsou prospěšné, vhodné a bezpečné. Některé z těchto „nedobrych“ motivací jsou soucit vedoucí k degradaci klienta, služba pramenící z pocitu povinnosti, pocit důležitosti, nenahraditelnosti, osamělost a z ní pramenící touha po přátelství nebo panovačnost a touha ovládat druhé a uplatnit svůj vliv. (Tošner, Sozanská, 2006)

Díky našim motivům jsme schopni konat, protože motivace je hybná síla, která má směr a intenzitu. Motiv neboli pohnutka je niterným zdrojem samotné motivace. Motivů vznikají na popud podnětů neboli *incentivy* (pobídky) vnitřního i vnějšího prostředí. Zaleží na jedinci, jak se rozhodne a jak zhodnotí podnět, a jestli se podnět stane pobídkou nebo nikoliv. Vše, co děláme, je spojeno s nějakým našim motivem, i když si třeba myslíme, že k tomu žádnou motivaci nemáme. K chování nás může směřovat vícero motivů. Motivačními faktory jsou potřeby, zájmy, hodnoty a částečně i postoje. Nejdůležitějšími činiteli motivů jsou sociální potřeby, jako potřeba sociálního kontaktu, potřeba attachmentu nebo potřeba moci. (Výrost, Slaměnik, 2008)

Motivace dobrovolníků se začaly zkoumat v 50. letech 20. století. Co se týče motivací dobrovolníků, tak je složité je nějak klasifikovat, protože je jich velké množství. V minulosti došlo k mnoha výzkumům zkoumajícím právě motivaci dobrovolníků, které probíhaly hlavně v místech počátků výzkumů dobrovolnictví. Výzkumníci mají ale nelehkou práci. V těchto výzkumech je rizikem to, že dobrovolníci mohou odpověď dle toho, co si společnost myslí, že je může motivovat nebo pravou motivaci dobrovolníci nemusí vůbec znát. Dle psychologického hlediska můžeme o motivaci mluvit jako o psychické potřebě člověka. Naopak sociologické hledisko upozorňuje, že na motivaci může mít vliv sociální a kulturní prostředí. Další motivací může být jisté uznání, protože dobrovolnictví je společensky uznávané. Motivací ale může být hezké místo v životopise

nebo získání společenské prestiže, nabytí sebeúcty nebo možnost realizovat se. (Matuaylová, Jurníčková, Doležel, 2016)

5.1 Motivace dobrovolníka dle psychologického a sociologického přístupu

Podkapitola obsahuje možné důvody, které vedou dobrovolníky k tomu, že se pouští do nějaké činnosti, za kterou nejsou placeni, dělají ji během svého volného času, obětují se atd. Přístupy můžeme dělit do dvou skupin, a to do psychologického přístupu a sociologického přístupu. Následující podkapitoly se budou věnovat právě těmto přístupům.

5.1.1 Motivace dobrovolníka dle psychologického přístupu

Psychologický přístup představuje pojem „prosociální osobnost“. Pro tento přístup je klíčový altruismus a vlastnosti, které člověk díky tomu má. Můžeme to nazvat altruistickou motivací. Základními vlastnostmi altruistické motivace je to, že je člověk schopen něco vykonat i na úkor sám sebe, jde o solidaritu, soucit, milosrdenství, empatii. Lidé vedeni altruistickou motivací pomáhají znevýhodněným a lidem, kteří to potřebují. Dobrovolnickou činnost konají kvůli veřejnému blahu a dělají to pro společnost, lidstvo, komunitu, okolí. Mezi časté výpovědi lidí s altruistickou motivací patří, že je důležité pomáhat ostatním nebo že pomocnou ruku mohou potřebovat lidé v jejich blízkém okruhu. Základem je sociální cítění, a proto je motivace také nazývána emocionální motivací. Ale všechny tyto pozitivní vlastnosti a důvody mohou být zpochybněny. Otázku, kterou si mnozí kladou, zní: „*Je možné, aby altruista za svou dobročinnost skutečně nic nedostával?*“ (Frič, Pospíšilová, 2010, str. 106) Dobrovolníci sice za svou práci nedostávají žádnou finanční odměnu, ale za to mohou mít řadu výhod nebo odměn. Některým může stačit dobrý pocit z dobrovolné činnosti, ale i to je svým způsobem zisk. (Frič, Pospíšilová, 2010) Ekonom *James Andreoni* má svou koncepci „hřejivého pocitu“ (warm glow), je to tedy nějaké vnitřní uspokojení nad tím, že vykonávají dobrovolnickou činnost. Je to spojené s egoismem a podle *Andreoniho* jde o „impure altruism“, tedy ne zcela čistý altruismus. (Andreoni, 1990 in Frič, Pospíšilová, 2010)

Dle některých vědců je sobectví obsažené v altruismu znehodnocujícím morálním činitelem dobročinnosti. Dokonce považují altruismus za neexistující, protože i když se staráme blaho druhých, stejně tím něco získáme. Ve výsledku každá činnost obsahuje malou část egoismu. Z toho plyne, že ne vždy jde jen o altruistické motivy, ale i o ty egoistické. Jde o egoistickou motivaci neboli instrumentální, transakční, reciproční. Jedinec z dobročinnosti požaduje i získání nějakého prospěchu pro sebe. Může jít o pocit, že jedincova dobročinnost mu bude někdy navracena, pro jeho dobrý pocit, získání nových zkušeností, smysluplné využití volného času nebo vznik užitečných vztahů. (Frič, Pospíšilová, 2010)

Proti názoru na egoistickou motivaci dobročinnosti jako negativnímu jevu se staví *Alexis de Tocqueville*. Naopak kladně vyzdvihuje rozumný egoismus, který nachází pravdu v tom, že když má z něčeho zisk celek, má z toho zisk i jedinec. Považuje tedy za důležité mít lásku i sám k sobě a ke konání dobra navzájem. Není tedy důležité, zda je motivace k dobročinnosti egoistická, ale určující je, jaká dávka egoismu je přítomna. (Tocqueville, 1992 in Frič, Pospíšilová, 2010)

5.1.2 Motivace dobrovolníka dle sociologického přístupu

Jiný názor přináší sociologický přístup o motivaci k dobrovolnictví. Přístup obsahuje prvky sobeckosti, ale jejich motivace je hlavně dána kontextuálními faktory společenských odměn a bytím ideálu dobrého člověka. Sociální motivace se zajímá o důvody, proč se lidé věnují dobrovolné činnosti, ale také proč se lidé obracejí k dobrovolníkům. Sociologický přístup přináší normativistický pohled sociologie na motivaci dobrovolníků. Vysvětlení pohledu je zakládáno na socializaci jedince ve skupině. Jedince k dobrovolnické činnosti vede kultura dobročinnosti a občanské ctnosti. Dle normativistické perspektivy je každá individuální motivace ovlivněna konkrétní normou. Dodržování normy je kontrolováno, odměňováno a její porušení následně trestáno. Jinak by popud k dobročinnému jednání nebyl natolik velký, aby lidé mohli dobrovolnický konat. Existuje určitý soubor norem, který vede dobrovolníky ke konání. Řídí se zodpovědností za společenské dobro a aktivní osobní angažovaností při dobrovolné činnosti. Aby dobrovolnictví splňovalo všechny své atributy, musí se mimo jiné dodržovat imperativ solidarity, sociální spravedlnost a zodpovědnost. (Frič, Pospíšilová, 2010)

Ze sociálního kontextu vyplývá na povrch i motivace k dobré reputaci, která může ale být na svou obhajobu přítomná jen díky normě v určitém „reputačním prostředí“. Velkou motivací je komunita⁵, která dobrovolnictví umožňuje, přináší klima důvěry a svépomoci. Komunita vede jedince k „obětování se“ v kolektivní prospěch. Lidé mohou v dobrovolnictví hledat zařazení se do společnosti a udržování mezilidských vztahů. Jde také o společenskou prestiž, pověst a společenskou seberealizaci, sebeúctu, sociální zviditelnění. Motivací může být i sociální kapitál, kde svou důležitou roli v náboru dobrovolníků má důvěra a sociální síť. Nejvíce členů se přidá k dobrovolnictví na doporučení členů dobrovolnické organizace, známých a přátel. Komunitní dobrovolnictví v sobě skrývá společnou identitu a osud, sdílení, malou sociální distanci, pocit sounáležitosti apod. (Frič, Pospíšilová, 2010)

Známe konvenční či normativní motivaci, reciproční motivaci a nerozvinutou. Konvenční či normativní motivace plyne z mravních norem a základy má v křesťanské morálce a ve vidině „správného“ chování dané společností. Nejčastěji se objevuje v občanské výpomoci rodině a komunitě. Dobrovolníci s normativní motivací činí hlavně z náboženského přesvědčení nebo splacení dluhu vůči společnosti. Dalším typem je reciproční motivace, kdy dobrovolník v jeho činnosti hledá něco, co by mohlo být prospěšné i pro něj. Jde o spojení dobra a svého vlastního zájmu. Tito jedinci v dobrovolnictví hledají nové zkušenosti nebo vztahy, realizaci svých schopností atd. Reciproční motivace bývá zastoupena u vzájemně prospěšného dobrovolnictví. Poslední motivací je nerozvinutá, kdy se jedinci nemohou nebo neumí plně rozhodnout dobrovolně pracovat. Je to kvůli tomu, že mají omezený pohled na to, co by dobrovolnictví mohlo znamenat. Vnímají zpravidla jen důvěru k organizaci, přesvědčení o smysluplnosti dobrovolné činnosti a pocit, že se díky dobrovolnictví stávají součástí šíření dobré myšlenky. Tato motivace má blízko k altruismu a je považována za veřejně prospěšnou. (Tošner, Sozanská, 2006)

⁵ Komunita=společenství, pospolitost, který je význačný soc. vazbami uvnitř, mezi členy, jednak specif. postavením navenek, v rámci širšího soc. prostředí.

Shrnutí kapitoly

Kapitola představuje mnoho motivů k dobrovolnictví. Jde o egoistické až altruistické motivace. I když by „správné“ dobrovolnictví mělo být čistě altruistické, tak tomu v mnoha případech není. Jsou zde přiblíženy psychologické a sociologické přístupy k motivaci. Druhy motivací dle psychologie jsou například altruistické nebo egoistické motivace. Sociologický přístup uvádí sociální, komunitní, konvenční nebo nerozvinutou motivaci. Celou kapitolu lze shrnout pohledem *Alexies de Tosquevilla* na dobrovolnickou motivaci a jeho rozumný egoismus, který jinými slovy znamená, že by člověk měl myslet pro sebe i pro druhé a také záleží, jaká míra egoismu je v motivaci obsažena.

6 Výzkumné šetření

Pro výzkum práce bylo vybrána kvalitativní metoda šetření, a to technika polostrukturovaného rozhovoru, díky němuž je možné zjistit podrobné informace. Na základě teoretické části jsme schopni tvořit výzkumné šetření. Výzkum se zabývá aktuálním tématem současnosti. Dobrovolnictví je nedílnou součástí společnosti a počet dobrovolnických nabídek stále roste.

6.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumného šetření je zjistit, jak se studující mládež staví k dobrovolnictví, jaké jsou její motivace k dobrovolnictví, její zkušenosti s dobrovolnictvím, jaké jsou její místa a oblasti vykonávání dobrovolnictví. Výzkum zjišťuje, jaké jsou názory a postoje studující mládeže, tj. lidí ve věku 11 až 20 let.

Aby výzkum mohl být uskutečněn, musely být stanoveny hlavní a dílčí otázky. Hlavní výzkumnou otázkou celého výzkumného šetření je: *Jaké jsou postoje studující mládež k dobrovolnictví?* Na základě hlavní otázky budeme zjišťovat, jak se studující mládež staví k dobrovolnictví. Zda je jejich postoj pozitivní, neutrální nebo negativní, zda se mládež dobrovolnictví věnuje, nebo nikoliv. Víme již, že ne všichni o dobrovolnictví smýšlí stejně. Nabízí se hypotéza, že zejména mládež může mít rozličné názory a jejich postoje mohou být různě ovlivněny. Pro výzkum jsme stanovili dílčí výzkumné otázky, které svými odpověďmi pomohu k naplnění cíle výzkumného šetření. Dílčí otázky specifikují hlavní otázku a výzkum a budeme tak moci získat ještě podrobnější informace. Jedná se celkem o čtyři dílčí otázky, které jsou níže vypsány.

- Jaká je motivace studující mládeže k dobrovolné činnosti?
- Jak studující mládež smýšlí o dobrovolnictví?
- Jak se studující mládež věnuje dobrovolnictví?
- Kdo/co přivedlo studující mládež k dobrovolnictví?

6.2 Kvalitativní šetření, polostrukturovaný rozhovor

Techniku sběru dat, kterou jsme zvolili je **polostrukturovaný rozhovor** neboli rozhovor pomocí návodu, částečně řízený. V kvalitativním šetření nejde o velké množství povrchových odpovědí, ale o menší množství odpovědí, které poskytují větší hloubku. Rozhovor je víceméně nestrukturovaný, díky čemuž se můžeme lépe dostat k vlastní zkušenosti respondenta. Dalším plusem je, že možné provádět rozhovor v přirozeném prostředí jedince, můžeme studovat procesy v průběhu rozhovoru, reagovat na vytvořené situace nebo podmínky v daném okamžiku. Na druhé straně má určité nevýhody, kterými jsou již zmíněná časová náročnost, nemožnost zobecnitelnosti na jiné respondenty. Mínusem je také možné ovlivnění výsledků tazatelem. (Miovský 2006, Hendl 2005)

Do rozhovoru jsme zařadili různé typy otázek. Ptali jsme se na názory (*Jaký si myslíte, že je současný problém dobrovolnictví?*) nebo znalosti (*Jaké dobrovolnické organizace nebo instituce znáte, kde mohou dobrovolníci pomoci?*) a samozřejmě otázky demografické a kontextové, zjišťující jejich pohlaví nebo vzdělání. Zvolili jsme 27 tazatelských otázek (viz. příloha 1), které jsme dále podle situace a odpovědí respondentů doplňovali o další dotazy, které pomohly získat podrobnější odpovědi (Hendl, 2005) Během rozhovoru lze upravovat znění otázek a je možné měnit jejich pořadí. Tazatel se může doptávat a upřesňovat odpovědi respondentů, čímž se ujistí, zda pochopil, co chtěl respondent sdělit. Samotné znění otázky lze upravit, aby respondenti správně otázku pochopili. Doplňující otázky nám zajišťují větší hloubku výpovědí. (Miovský, 2006)

Pro úspěšný výzkum je podstatné se opírat o odbornou literaturu, která se vztahuje k tématu. K výběru respondentů jsme využili metody sněhové koule, kdy informaci o potřebě zapojení respondentů do výzkumu se šířilo do okolí tazatelky a její blízcí informaci postupovali dále. Využili jsme kriteriální vzorkování, kdy jsme dle potřebných kritérií oslovili konkrétní vybrané respondenty. Respondenty byli získáni pomocí sociálních sítí, kdy oslovili oni tazatele nebo tazatel oslovil přímo respondenty. (Hendl, 2016)

6.3 Výzkumný soubor

Respondenti se pohybují ve věkové kategorii 14-18 let. V této věkové kategorii bylo provedeno celkem šest rozhovorů. Dle pohlaví výzkumný soubor není tak vyvážený a výzkumu se zúčastnilo 5 dívek a 1 chlapec. Jeden respondent navštěvuje základní školu a zbylých 5 střední školu. Respondenti jsou z různých krajů ČR, a to z Plzeňského, Středočeského, Královehradeckého a Vysočiny. Respondenty byli na základě anonymizace označeni jako R1 až R6.

Tabulka 4 Charakteristika respondentů

Respondent	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Kraj bydliště	Časová dotace
R1	18 let	Žena	SŠ	Královehradecký	37:09
R2	18 let	Žena	SŠ	Středočeský	35:40
R3	17 let	Muž	SŠ	Vysočina	28:07
R4	14 let	Žena	ZŠ	Plzeňský	20:39
R5	17 let	Žena	SŠ	Plzeňský	29:05
R6	18 let	Žena	SŠ	Plzeňský	24:28

6.4 Realizace výzkumu

Výzkum se uskutečnil v únoru roku 2021. Šetření probíhalo pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovoru se účastnilo 6 respondentů v mládežnickém věku 14-18 let.

Z důvodu koronavirové krizi a omezení setkávání osob bylo nutné realizovat rozhovory v online prostředí. Použita byla videokomunikační služba Google Meet. Na začátku každého rozhovoru se tazatel představil, ujistil respondenty, že informace budou následně anonymizovány a budou sloužit jen pro účely bakalářské práce. Každý respondent souhlasil s nahráváním rozhovoru. Rozhovory byly tedy nahrávány, což umožnilo zaznamenat mimo jiné hlasitost, intenzitu hlasu, pauzy apod. Odpovědi byly zaznamenávány pomocí mobilního telefonu. Audiozáznam lépe zanechává autentičnost rozhovoru a funguje i jako kontrola, protože se k němu můžeme kdykoliv vrátit. (Miovský, 2006)

V časovém rozmezí rozhovorů nebyly velké výkyvy a trvaly víceméně stejně dlouhou dobu. Nejkratší trval 20 minut a 7 sekund a nejdelší 37 minut a 9 sekund. Nejdelší rozhovor byl prvním realizovaným rozhovorem výzkumu, což může být příčinou jeho délky. Délka rozhovorů závisí na komunikačních schopnostech respondentů, které jsou většinou určeny jejich věkem. Svou roli hrál fakt, zda má daný respondent větší vztah k dobrovolnictví, či nikoliv. Respondenti byli sdílní, což mohlo být ovlivněno tím, že většina respondentů se do výzkumu přihlásila z vlastní iniciativy a to už pravděpodobně předurčilo jejich ochotu ke sdílnosti.

6.5 Postup zpracování dat

Po získání dat z rozhovoru byly odpovědi přepsány. Tazatel zvolil metodu doslovné transkripce, která je časově náročná. Spisovnost jazyka použitých v odpovědích respondentů nebyla nijak upravována, což zachovává jejich autenticitu. Upravena byla pouze větná skladba vět, aby přepis byl více srozumitelný a lépe se s ním dále pracovalo. Po transkripci následovalo kódování za pomoci kategorií. U každé dílčí otázky byly stanoveny dvě až tři kategorie, které ulehčily samotné kódování. Kategorie byly připraveny až po ukončení rozhovorů na základě získaných odpovědí. Díky těmto kategoriím byl celý soubor dále lépe zobecněn a bylo možné z něj vyvodit závěry. (Hendl, 2005)

6.6 Analýza dat

Přepis dat jsme analyzovali pomocí kódování. Podkapitola shrnuje každou dílčí výzkumnou otázku, která je rozdělena do kategorií a ty do jednotlivých kódů. Výpovědi respondentů byly za pomoci kódů zobecněny a roztříděny do 11 kategorií. Výpovědi jsou srovnané podle čtyř dílčích výzkumných otázek (DVO). Kategorie a kódy jsou v jednotlivých dílčích výzkumných otázkách níže vypsány. Každá kategorie má jiný počet kódů, který záleží na obsáhlosti tématu a výpovědi.

1. DVO - Jaká je motivace studující mládeže k dobrovolné činnosti?

První dílčí výzkumná otázka byla rozdělena do tří kategorií, kterými jsou odměna, motivace a forma dobrovolnictví. Každou kategorii jsme specifikovali pomocí kódů. První kategorie je odměna, která může být u některých dobrovolníků podstatným tématem. I když dobrovolníci nedostávají finanční odměnu, tak dostávají jinou odměnu, která je vyjádřením vděčnosti za jejich pomoc. Pro někoho je nutná a pro někoho ne.

Kategorie 1: odměna

Kódy: odmítání, záleží a odměna není nutná

V kategorii odměny se respondenti R2, R3, R4, R5 shodují na tom, že odměna za dobrovolnickou činnost pro ně není nutná. Pokud by se nějaká možnost odměny naskytla, tak ji přijmou, ale není pro ně prioritou.

R3: „Jako není to důležité, není to tak, že kdybych se rozhodoval mezi dvěma a u jedné by jsem si přečetl, že za to něco dostanu, tak bych si vybral tu, je to jenom takové, když o tom nevím a na konci to přijde, tak je to takový příjemný bonus. Ale důležité to určitě není“

R4: „Tak určitě to potěší, ale že by to byla pro mě nějaká samozřejmost, to si nemyslím“

Dotazovaní R4, R5 a R6 si ale myslí, že záleží na typu a náročnosti dobrovolnictví. V některých situacích by odměnu požadovali. Pokud by se dobrovolnictví věnovali často a dlouhodobě, tak by odměnu uvítali.

R4: „To by záleželo na tom, jaká dobrovolnická činnost to je, ale nejspíše ano.“

Respondent R1 jakékoliv odměny vyloženě odmítá, protože si myslí, že to k dobrovolnické pomoci nepatří.

R1: „Já jsem se teda s takovými těmi odměnami setkala jenom při darování krve. Já jsem to jako pokorně odmítla. Mně to s tím nějak neseďí, není mi to milé, tak to nepřijímám, ale zároveň chápu lidi, kteří to přijmou, protože přece jenom jako je to nějaká práce pro jiný. Někdo to vezme, někdo ne. Mám k těmto odměnám vnitřní odpor. Kdyby mi někdo dal tužku, tak ji asi neodmítnu. Není to pro mě nějak důležité, dělala bych to i bez odměn nebo zvýhodnění“

Kategorie 2: motivace

Kódy: dobrý pocit, okrášlení okolí, nové zkušenosti a nové kontakty, motivace studující mládeže

Důležitou kategorií práce je motivace. Motivace k dobrovolnické mohou být čistě altruistické, ale na druhé straně i egoistické. Respondenti byli dotázáni, jaká je jejich motivace k dobrovolnictví. Všichni se shodli na tom, že je kupředu pohání dobrý pocit z dobrovolnictví. Jedná se tedy o altruistickou motivaci. Nedělají to kvůli nějakému osobnímu zisku, jako například sociálnímu statusu.

R1: „Tak určitě je to jako určitě dobrý pocit z toho. Já z ničeho takovéhle pocity nemám, je to takový čistý altruismus. Ještě k tomu, když to ten člověk, se kterým pracuji, ocení, tak to je ještě větší radost.“

R2: „Tak já to dělám asi kvůli těm lidem a jinou motivaci v tom asi nevidím. Já prostě vidím, jak ty lidi jsou šťastný, když si prostě pomáhají“

R3: „Další ta motivace je prostě, když já prostě sám to vidím, sám to dělám, tak vidím jakou z toho mají radost, že jim to zlepší den“

Dva respondenti R3 a R6 jsou toho názoru, že je k dobrovolnictví mimo dobrého pocitu vede zisk nových zkušeností nebo poznání nových lidí, a to je udržuje a podporuje v další dobrovolnické pomoci.

R6: „Poznání nových lidí, nové zkušenosti“

Dotazovaný R2 jako motivaci považuje to, že se díky jeho činnosti v okrašlovacím spolku zlepši vnější prostředí. Jde o motivaci, díky které má dobrovolník i okolí nějaký prospěch.

R2: „Když jsme tady uklízeli ty odpadky, tak jsem v tom viděla motivaci, že tady bude čisto, že se nebudu koukat na znečištěné okolí. Když jsme dělali různé ty koncerty a pak jsem přišla ta starší generace, tak jsem viděla, jak jsou rádi, že se tady něco děje.“

V rámci motivace jsme zkoumali pohled studující mládeže v okolí respondentů. Zajímalo nás, jak dotazovaní vidí motivaci u studující mládeže v jejich blízkém prostředí. V této záležitosti se odpovědi značně liší od motivace vztažené na samotné respondenty, protože se respondenti na ničem neshodli. Jejich výpovědi byly studijní motivace, nové zkušenosti, sociální status nebo dobrý pocit. Nejedná se tedy už tolik o altruistické motivace.

R1: „V mojí věkové skupině je to asi právě ta vidina nějaké té vysoké školy asi nějaká ta jako studijní motivace. Ale jinak třeba starší ročník to bude buďto hledání těch nových vztahů.“

R2: „Já vím, že u nás ve škole sociální činnost jako ten obor, tak oni za to u nás ve škole mají různé bonusy, že za to mají různé pochvaly od paní ředitelky nebo dárky. Jejich motivací je, že se jim to potom vrátí.“

R3: „kvůli těm lidem a dělají to více kvůli sobě, tak by to mohlo být kvůli nějakému tomu postavení ve společnosti.“

Poslední kategorií první dílčí výzkumné otázky je forma dobrovolnictví. Zkoumali jsme, v jakých směrech jsou respondenti ochotni pomoci. Předpokládali jsme, že dobrovolnictví není pro všechny, proto byla položena otázka, zda by respondenti vůbec druhým nezištně pomohli.

Kategorie 3: forma dobrovolnictví

Kódy: koronavirová krize, pomoc lidem

Zajímalo nás, zda jsou respondenti povolní k podání pomocné ruky druhým během koronavirové krize. Pouze dva respondenti R1 a R3 se během koronavirové krize zapojili

do pomoci a pomáhali například seniorům. Respondenti R2, R4, R5 a R6 o tom jen uvažují nebo se zapojit chtěli, ale z různých důvodů do nevyšlo.

R1: „Taky jsem přihlášená u rozvozu jídel pro seniory a vlastně teď budu mít i pracovní povinnost v nemocnici, což je teda taky taková dobrovolnost povinná.“

Zajímalo nás, proč se respondenti dobrovolnictví věnují a opět se všichni shodli, že to dělají kvůli možnosti pomoci lidem. Dotazovaným přijde lidské pomáhat s problémy druhých. Jejich častými výroky bylo, že mohou jednou pomoc potřebovat i oni a takhle bude větší pravděpodobnost, že tu pro ně jednou někdo bude. Jinými slovy se jim jejich pomoc z minulosti vrátí.

R2: „Já bych se asi věnovala dobrovolnictví kvůli tomu, že mám ráda lidi, ráda s nimi komunikuji a ráda jim pomáhám. Já si prostě myslím, že tohle by měl dělat každý člověk, měl by nějak pomáhat.“

R3: „Asi to jak už jsem říkal, že mě to nic nestojí, ale spoustu lidem to může pomoci.“

R4: „No tak ta pomoc ostatním, jednou to budu třeba potřebovat já.“

2. DVO - Jak studující mládež smýšlí o dobrovolnictví?

Druhá dílčí otázka se zabývá kategoriemi, které jsou postoj a dobrovolnictví. Jak už stojí v názvu práce, tak jsme zkoumali postoj studující mládeže k dobrovolnictví.

Kategorie 4: postoj

Kódy: pomoc druhým, bez zisku, nepravost dobrovolnictví, pozitivní postoj, změněný postoj, jiný pohled okolí

První, co nás v rozhovorech zajímalo, bylo, co si vůbec pod pojmem dobrovolnictví respondenti jsou schopni představit. Všichni dotazovaní R1, R2, R3, R4 a R5 a R6 v dobrovolnické činnosti vidí nějakou pomoc druhým lidem.

R1: „Pro mě je to pomoc a takovej jako hezkej altruismus. Jak tomu dáváte čas a energii a dobrou náladu a nějaké svoje zkušenosti a rady někomu vlastně, kdo to reálně potřebuje, to mi přijde strašně hezký, takže určitě pomoc a taková jako lidská soudržnost.“

R2: „No tak z mého pohledu dobrovolnictví je teda pomáhání lidem, kteří si o to žádají nebo jako potřebují naši pomoc. Já si myslím, že je dobrý pomáhat, když na to ten člověk má čas a chuť.“

R3: „Když nějakou činnost asi dělám dobrovolně a není tam účel jako zisku a je tam účel pomoc někomu.“

Dotazovaní R2, R3 a R4 rozumí dobrovolnictví jako pomoci, ze které nebudou mít nějakou finanční odměnu. Vypověděli, že hlavním účelem není zisk, ale pomoc druhým.

R2: „Vlastně je to většinou dobrovolnictví bez nějaké odměny a bez peněžní odměny“

R3: „není tam účel jako zisku“

Respondent R5 popisuje, že někdy to není jen čistě dobrovolnictví, ale je to povinné, a tím pádem hlavní myšlenka dobrovolnictví upadá. Uvádí příklad placeného „dobrovolnictví“ přes školu.

R5: „Třeba teď se řeší hodně dobrovolnictví ve zdravotnictví, řeší se teď hodně dobrovolnictví přes školu, ale mě to úplně nepříjde dobrovolnictví, protože oni za to dostávají zapláceno“

Bylo možné se domnívat, že všichni respondenti budou mít k dobrovolnictví pozitivní postoj, což se i potvrdilo. Mnozí z nich jsou k tomu vedeni z rodiny a sdílí s rodinnými příslušníky stejný názor. Dotazovaní s ochotou pomoci vyrůstají.

R4: „Myslím, že kladně, protože od malička v tom vyrůstám, že se vlastně pomáhá těm lidem.“

R5: „Mám spíš pozitivní postoj, tak já třeba nejsem nikde zapsaná jako dobrovolník, ale prostě když mně o to někdo požádá a já můžu, tak pomůžu.“

R6: „Já si myslím, že docela kladný, ráda pomůžu, když můžu, i když vím, že za to nic nemám, tak vím, že to ostatním pomůže nebo třeba přírodě to pomůže, tak proč ne.“

Je pravděpodobné, že se postoj respondentů mohl během života změnit a to se potvrdilo. Jak se člověk vyvíjí, tak se mění i jeho názory. Dva respondenti R5 a R6 zmínili, že se jim postoj změnil, a to na základě jejich vývoje, zejména v období puberty o dobrovolnické

činnosti smýšleli jinak. Zbylí respondenti mají a měli stejný pohled na dobrovolnictví po celý život.

R5: „Já si třeba myslím, že pár let zpátky, když bylo třeba 12-13 v takové té pubertě, tak se mi to spíš jako nelíbilo nebo jsem k tomu měla takový neutrální postoj, protože jsem si říkala, proč to lidi dělají, když za to nemají tu odměnu, ale teď si myslím, že to tak nemám. Já si myslím, že je to taková nějaká vyspělost.“

Opět se nabízela otázka, zda jejich okolí sdílí stejný názor na postoj k dobrovolnictví. Respondenti R2, R4 a R5 uvedli, že má jejich okolí stejný názor, ale tři dotazovaní R1, R3 a R6 tvrdili, že zejména jejich vrstevníci a jejich přátelé mají jiný názor, protože v dobrovolnictví nevidí žádný smysl.

R6: „No myslím si, že třeba moji kamarádi by jen tak dobrovolně nikam nešli, protože tam je to prostě, proč bych to dělala, co z toho bude mít, takže si myslím, že k tomu mám jiný postoj.“

Kategorie dobrovolnictví je zaměřena na další otázky spojené s dobrovolnickou činností. Jedná se o široké téma, proto kategorie obnáší více kódů. Kategorie obsahuje názory respondentů na současné problémy a náročnost dobrovolnictví. Zaznamenali jsme, zda jsou respondenti ochotni dobrovolnický pomáhat v budoucnosti a zda by si dokázali představit svět bez dobrovolníků.

Kategorie 5: dobrovolnictví

Kódy: problém dobrovolnictví, dobrovolnictví v budoucnu, vlastnosti dobrovolníka, náročnost dobrovolnictví, smysl dobrovolnictví, svět bez dobrovolnictví.

Zjišťovali jsme názor respondentů na to, jaký je podle nich současný problém dobrovolnictví. R1, R2, R3 a R4 odpověděli, že hlavní potíží je nezájem a neochota lidí vykonávat dobrovolnickou činnost.

R2: „A hlavně si myslím, že ty mladý lidi se o to moc nezajímají.“

R3: „Problémem je, že ho dělá málo lidí. Většina lidí vadí, že to není jako za peníze, tak do toho nepůjdou, ale zase na druhé straně si myslím, že jsou lidi, který třeba nemají ani čas.“

V dalších problémech dobrovolnictví se dotazující R2, R5 a R6 neshodují a každý tvrdí něco jiného. Jako problém dobrovolnictví vypověděli neznámost dobrovolnictví, nízkou motivaci, nutnost odměny k činnosti nebo uzavřenost lidí.

R2: „Já si myslím, že ani lidi nevědí, že jsou tady nějaké organizace. Většinou to není nikde, jako že by byla nějaká velká osvěta, že by lidi měli nějaké informace o tom. Nevím, jestli jsou lidi k tomu třeba i nemotivovaný k tomu, aby pomáhali. To je asi jediný, co si myslím.

R5: „Tak já si myslím, že problém je v tom, že za to lidi chtějí pořád nějakou odměnu. Lidi nejsou zvyklí a nějak postavení k tomu pomáhat, aniž by něco dostali vždycky ještě něco navíc. Já ti něco dám, tak ty mi taky něco dáš. Pokud nemůže jeden něco dát a druhý jo, tak proč po něm něco chtít.“

R6: „Možná, že v dnešní době jsou lidi trošku víc uzavřený a stydí se s ostatními komunikovat. Nemyslím si, že všichni, ale přijde mi to tak, že hodně lidí se stydí komunikovat. Myslím si, že se vyloženě stydí nabídnout někomu pomoc.“

Čtyři respondenti R2, R3, R5 a R6, kteří nějak aktivněji nepomáhají, by se rádi v budoucnu do dobrovolnictví více zapojili. V současnosti na to nemají čas například kvůli škole. Dobrovolnictví jim ale dává smysl, tak jsou ochotni pomoci.

R2: „V budoucnu bych se tomu chtěla věnovat a chtěla bych do nějaké organizace jít, přijde mi, že je to potřeba.

R3: „Když tohle pomínu, tak ti pravý dobrovolníci jsou potřeba a určitě bych do budoucna chtěl více věnovat. Teď na to nemám úplně čas, tak je otázka, jak se to zařídit, abych si mohl třeba jednou za 14 dní nebo jednou za měsíc něčemu věnovat.

Již v teoretické části jsme popsali ideální vlastnosti, které by dobrovolník měl mít. Proto respondenti dostali i tuto otázku a tři z nich R1, R3 a R6 se shodli na tom, že by „správný“ dobrovolník měl mít chuť pomáhat a být k tomu odhodlaný. Zmíněné vlastnosti lze považovat za podstatné pro výkon dobrovolnictví.

R1: „Tak určitě by měl mít tu chuť pomáhat. Nemělo by to být nějak nucené nebo vyžadované po něm. To je právě jako to hezký na tom, že to má jít z toho člověka, že to vážně chce.“

Tři respondenti R2, R5 a R6 považují za důležitou vlastnost dobrovolníka kladný vztah k lidem, protože jsou to právě lidé, kterým pomáhá. Bylo by tedy zvláštní, kdyby pozitivní vztah neměli.

R6: „Měl by být hodný, přece jenom pomáhá“

Dva respondenti R4 a R5 upozornili na důležité vlastnosti dobrovolníka jako nutnost komunikativnosti dobrovolníka.

R4: „Měl by být milý a komunikativní, protože v tom dobrovolnictví je to hodně potřeba ta komunikace, takový dobrý člověk.“

Respondenti R2 a R5 považují se důležité vlastnosti empatii a obětavost, které dobrovolníkovi pomáhají vžít se do situace druhých a být tak schopen lépe pomoci.

R5: „Měl by být hodně empatický“

Jako další respondenti R1 a R5 zmiňovali, že by dobrovolník měl být schopen vymezit si vlastní hranice, kam si daného člověka pustí a co vše mu sdělí. Za neméně důležitou vlastnost považují schopnost pracovat s časem, protože dobrovolník by měl mít čas i sám na sebe. Neměl by být pomocí druhým zcela pohlcený. Dle respondentů by také dobrovolník měl mít pevné nervy, aby ho jen tak něco nerozhodilo. Jistě se i dobrovolník může dostat do situací, kdy bude muset umět zachovat chladnou hlavu.

R1: „Tam je podle mě důležité znát ty hranice člověka, se kterým trávíte ten čas v tom dobrovolnictví, tak kam si ho až jako pustíte. Abyste na něj prostě nenahrnula všechny svoje myšlenky a tak. Taký určitě ten dobrovolník potřebuje dobře zacházet s časem, protože ono je to občas docela náročný ne jenom jako psychicky, ale i časově.“

Dotaz směřoval také na názor respondentů, zda považují vykonávání dobrovolnictví za těžké. Respondenti R1 a R2 odpověděli, že je to těžké a náročné. Záleží ale, jak často se tomu dobrovolník věnuje.

R2: „Já si myslím, že je těžké být dobrovolníkem. Jako nějaké zlatá střední cesta prostě pomoc když můžu, tak pomůžu. Myslím si, že může být těžké být dobrovolníkem, když pomáhá hodně a často. Ale pokud má člověk třeba práci a k tomu dobrovolnictví, tak si myslím, že ho to může třeba i nabýt a že mu to vrátí tu energii.“

Dva dotazovaní R2, R3 a R4 vypověděli, že záleží na typu dobrovolnictví, někdy to těžké může mít, někdy ne. Naopak respondent R6 na dobrovolnictví neshledává nic těžkého, protože pomoci umí každý.

R3: „Jak pro koho, někdo to má v sobě, někdo to v sobě nemá, ale chce být dobrovolník, tak by to pro něj mohlo být těžké.“

R4: „Tak lehké to určitě není, ale jde o to, kde zrovna pomáháš nebo čemu se věnuješ.“

Dále jsme se dotazovali na smysl dobrovolnictví. Pro polovinu R1, R5 a R6 je smyslem dobrovolnictví lidská přirozenost. Je pro ně přirozené někomu nezištně pomoci.

R5: „Tak já si myslím, že je důležité, aby tady bylo. Je to taková lidskost, že nám nejsou všichni lhostejní. Přijde mi hezký pomoci ostatním.“

Dva respondenti R2 a R3 mluví o smyslu štěstí, že díky jejich pomoci jsou schopni někomu udělat radost a zlepšit tak den.

R2: „Mně dává smysl, že pomáhám těm lidem. Pak ty lidi jsou šťastnější.“

Respondenti R1 a R3 zmiňují nutnost pomoci a dobrovolnictví jako smysl života.

R1: „Mně to vždycky tak jako nabije strašně hezkou energií, protože zatím jsem pracovala jenom s lidmi, který byly reálně strašně vděčný.“

R3: „Tak smysl mi to dává v tom, že jako pomůžeme někde, kde tu činnost nezvládají dělat sami a nemají třeba peníze na to, aby někoho zaplatili“

Na dotaz, zda se by se svět obešel bez dobrovolníků, nebo ne, všichni respondenti odpověděli, že ne. Jeden respondent upřesnil, že by se svět obešel bez formálních dobrovolníků, ale schopnost pomoci mezi sousedy nebo v komunitě je nutností.

R1: „Kdyby neexistovala taková ta jako přirozená pomoc mezi lidmi, tak si myslím, že by svět nefungoval tak, jak by měl. A nebo by přestal fungovat úplně. To je takový základ.“

R4: „Ne, neobešel, protože starým lidem by nikdo nepomohl, protože by se sami o sobě třeba nedokázali ani postarat, ale i ti psi všude by tady létali.“

R3: „Myslím si, že ne, protože by spoustu těch lidí potřebující ty dobrovolníky, potřebující nějakou péči, potřebující něco a když by neměli na to, si to zaplatit, že by se to bez toho neobešlo.“

3. DVO - Jak se studující mládež věnuje dobrovolnictví?

Třetí dílčí výzkumnou otázku jsme rozdělili do tří kategorií a to okolí, dobrovolnická činnost a priorita.

Kategorie 6: okolí

Kódy: formální dobrovolnictví, neformální dobrovolnictví

Respondenti byli dotazováni, zda znají ve svém okolí někoho, kdo se věnuje formálnímu, nebo neformálnímu dobrovolnictví. Všichni z nich mají někoho ve svém okolí, kdo nějakým způsobem neformálně pomáhá. Jedná se například o pomoc seniorům nebo doučování.

R3: „Jo tam jako znám. Tak nejvíce asi znám, tak je to přes ten klub s tím městem, tak chodíme, co je potřeba např. nákupy důchodcům, uklízeli jsme u nemocnice, u očkování jsme pomáhali a tak.“

R4: „Ano, moje známá si vždycky vezme nějakého psa do domu, má třeba pět psů v dočasné péči a stará se o ně, dokud se nenajdou nové domovy.“

Polovina dotazovaných (R2, R5 a R6) zná někoho v oblasti formálního dobrovolnictví. Dotyční se pohybují v neziskové organizaci nebo psím útulku.

R2: „Tak asi ségra, ta je v nějaké té organizace, jak pomáhají lidem třeba maminkám a dětem.“

Kategorie dobrovolnická činnost je ve jménu pohledu respondentů, jak podle nich studující mládež v jejich okolí vykonává dobrovolnictví.

Kategorie 7: dobrovolnická činnost

Kódy: dobrovolnická činnost studující mládeže, neformální dobrovolnická činnost, formální dobrovolnická činnost

Tři respondenti R1, R4 a R5 tvrdili, že se studující mládež hlavně pohybuje ve zdravotnické a sociální oblasti, a to zejména v domovech důchodců nebo nemocničních zařízeních.

R2: „Tak já si myslím, že to zdravotnictví hodně teď, tak to jsou ty sociální služby, nemocnice a třeba péče o ty maminky, který nemají různé domovy.“

R1, R3 a R6 uvedli ekologickou oblast, kdy se studující mládež dle jejich pohledu hlavně věnuje sběru odpadu v přírodě.

R3: „Myslím si, že teď je takový hit ekologie, takže tam asi jako nejvíc bych možná řekl, že se o to nejvíce zajímají teď v mém věku.“

Dotazovaný R5 uvedl, že se studující mládež v jeho okolí dobrovolnictví nevěnuje, protože dají přednost placené brigádě. V tomto věku je spíše zaujme pomoc placená než neplacená.

R5: „Ale myslím si, že v mém věku není moc lidí zapsáno k tomu dobrovolnictví, aby tam byly nějak formálně. Já si myslím, že lidé v mém věku spíš investují čas do něčeho, kde získají nějaký obnos peněz.“

Během rozhovoru bylo potřeba dovysvětlit pojmy formální a neformální dobrovolnictví, které chtěli všichni respondenti ujasnit. Neformálnímu dobrovolnictví se věnují dotazující R1, R3, R4, R5 a R6. Neformálně pomáhají například seniorům, vypomáhají s vedením v dětském kroužku nebo účinkují v ochotnickém divadle.

R1: „S kamarády nakupovat starým babičkám v obchodě. Tak jsme tam s nimi asi půl hodiny chodili a hledali jsme jako různé potraviny a byla to sranda.“

R6: „Já jsem v ochotnickém divadle a hrajeme různé příběhy na Vánoce a Velikonoce, šijeme si kostýmy sami a nic za to nemáme.“

Naopak formálnímu dobrovolnictví se věnuje jen jeden respondent R1, který působí v neziskové organizaci, kdy udržuje sociální kontakty s lidmi, kteří to potřebují. Respondent R2 se v minulosti věnoval formální dobrovolnické činnosti v okrašlovacím spolku, ve kterém pečovali o okolí jejich vesnice.

R1: „Tak teď jsem vlastně upsaná jenom u jedné neziskovky, kde jsem vlastně už přes rok a půl nebo takhle. Já jsem vlastně pracovala s klučinou tak nějak přes rok a s nimi jsme si udělali vlastně hrozně hezký vztah takový kamarádský. To vlastně skončilo, protože se naše cesty jakoby úplně rozdělili a už jsem tam jako neměla co dělat, tak jsme se tak jako rozloučili. Teď tedy pracuji se starší paní, která má agorafobii. A s tou teda teď tak pracuji asi tak pátým skoro šestým měsícem. S paní jsme od sebe daleko kvůli distanční výuce, tak si průběžně voláme a pišeme a všechno to prostě probíhá přes ten telefon. Sice to není jako takový, ale alespoň jsme úplně neztratili kontakt a pořád o sobě víme. My si třeba voláme minimálně jednou za týden, někdy třeba i třikrát a průběžně si pišeme, docela intenzivní kontakt.“

R2: „Byl to asi ten okrašlovací spolek, i když jsme nic nepodepisovali, tak to bylo pod nějakou organizací. Chodila jsem tam docela často. Já si myslím, že možná každý týden. Po okolí jsme tady sbírali odpadky nebo tu mám farskou zahradu, tak jsme ji opravovali. Konali jsme různé koncerty. Myslím, že to trvalo tak 3 roky možná i 4 roky, asi tak čtyři roky myslím. Já nevím, jestli do toho patří, jak jsme chodili jako Tři králové, tak mně se líbilo, že my jsme fakt jeden rok vybrali dost peněz a mně se líbilo, že tady o tom visela tabulka, že jsme byli na prvním místě okolních vesnic.“

Kategorie 8: priorita

Kódy: priorita, přednost

V kategorii priority jsme se ptali na otázku: Čemu byste před dobrovolnictvím dali přednost a čemu naopak ne. Polovina dotazovaných R1, R3 a R4 by dala přednost dobrovolnictví před školou, protože pomoc druhým je pro ně důležitější.

R1: „celkově jako občas tomu dávám i jako přednost před školou. Pro mně je to taková reálná věc

Dotazovaný R1 by dal přednost dobrovolnictví před svým volným časem a respondent R3 by dal přednost dobrovolnické činnosti před prací. Oba by to byli schopni obětovat pro dobrovolnickou pomoc, která je potřebná.

R1: „Dokážu odložit nějaké svoje vymoženosti, jako je sledování nějakého hloupého seriálu“

R3: „Tak asi nějaké práci, když vezmu v potaz nějaké nedůležité schůzky, tak to bych dal přednost tomu dobrovolnictví, když budu vědět, že je to fakt potřeba nebo bych se to snažil přehodit na jiný termín.“

Naopak prioritou před dobrovolnictvím zůstává u poloviny respondentů R1, R2 a R5 rodina, která je pro ně na prvním místě.

R1: „ale rodina je pořád nad tím dobrovolnictvím.“

U dvou respondentů R2 a R6 je prioritou škola a vzdělávání a je to pro ně důležitější než dobrovolnictví. Respondenti R2 a R5 mají jako prioritu před dobrovolnictvím přátele a trávení volného času s nimi.

R2: „Hlavně škola a to učení, protože tomu já dávám tu první část“

R5: „Tak asi hodně dobrým kamarádům“

Někteří respondenti R5 a R6 dávají prioritu před dobrovolnictvím svému zdraví a volnému času.

R5: „svému zdraví. Nešla bych dělat dobrovolníka, když bych věděla, že se mi může něco stát, kdyby to bylo fakt nebezpečné, tak bych to neudělala.“

4. DVO - Kdo/co přivedlo studující mládež k dobrovolnictví?

Kategorie 9: vliv

Kódy: škola, rodina, odměna, zaměstnanci, média

Poslední dílčí otázka se mimo jiné věnovala působení různých vlivů na dobrovolnictví. Protože se výzkum věnuje hlavně studující mládeži, tak nás zajímalo propojení školy a dobrovolnictví, zda škola může mít nějaký vliv na dobrovolnickou pomoc. Pět respondentů (R1, R2, R3, R4 a R6) potvrdilo, že opravdu škola na ně nějaké působení měla. Bylo to díky seminářům z psychologie nebo nabídce dobrovolnických příležitostí, které jim škola poskytovala.

R1: „A tak možná jo. Já mám seminář z psychologie, na který máme skvělou učitelku a ona se právě snaží nás tak jako trošku popostrkovat vlastně k tomu jako dobrotě naší celkově.“

R2: „Já si myslím, že ani o žádné hodině jsme se o tom nebavili, ale teď na střední škole jsme na to měli zaměřenou za hodinu na zdraví člověka. Tak to jsme se o tom bavili a vím, že jiné obory třeba sestřičky nebo sociální činnost, tak tam myslím, že měli i nabídky, kam můžou jít. Měli třeba různé nemocnice a sociální zařízení, kam jakoby ta škola nám dává nabídky, takže střední škola mi docela dala.“

Dalším vlivem na názor na dobrovolnictví byla u dvou respondentů R1 a R3 rodina, ve které jsou k pomáhaní vedeni a je to pro ně přirozené a normální.

R1: „a jinak jako celkově jsem asi od malička vedená k tomu, že prostě druhým se pomáhá, a tak to bude. Takže pro mě to není ani nic moc zvláštního“

Na respondenty R2 a R5 má vliv odměna, což je motivuje k tomu, aby se dobrovolnictví začali věnovat. O dobrovolnictví už i tak přemýšleli, ale možnost odměny je přesvědčila k tomu, aby se pomoci začali věnovat.

R5: „Ale spíš si myslím, že do toho dobrovolnictví nejdou, protože za to nemají žádnou tu odměnu, mají jenom dobrý pocit, tak to si myslím, že hodně lidem nevyhovuje nebo hodně lidí chce být oceněna za svoji práci.“

Na zbylé dva respondenty R4 a R6 mají vliv zaměstnanci nebo média, a to zejména sociální sítě, kde se nachází mnoho dobrovolnických nabídek.

R6: „Teď na Instagramu hodně lidí dává různé dobrovolné činnosti, je hodně kampaní na uklizení lesů, uklizení oceánů nebo že hledají různé dobrovolníky na akce.“

Kategorie 10: znalost dobrovolnictví

Kódy: první zmínka, pomoc seniorům, neziskovky, stacionáře, ekologická oblast

Desátá kategorie se zabývá znalostmi dotazovaných o dobrovolnictví, kde poprvé o dobrovolnictví slyšeli, jaké dobrovolnické organizace znají apod. Respondenti R1 a R4 o dobrovolnictví poprvé slyšeli hlavně v médiích, jako je například internet nebo televize.

R1: „jsem si to vlastně našla na internetu a zjistila jsem, že toho je jako spousta velká spousta a vlastně jsem se k tomu dopracovala takhle sama.“

U dotazovaných R2, R3, R5 a R6 se odpovědi už neshodují a jejich výpovědi jsou rozličné. Respondenti poprvé o dobrovolnictví slyšeli ve spolku, škole, v rodině nebo od přátel.

R5: „Byl to asi spíš 2. stupeň ZŠ nebo my jsme na základce měli peer program. Když jsem to poprvé slyšela, tak já jsem si říkala, že je dobře, že pomáhají ostatním lidem a nic z toho nemají. Ne že by za to nic nechtěli, ale že za to prostě nic nemají.“

Ptali jsme se, která dobrovolnická centra nebo místa, kde mohou dobrovolníci působit, dotazovaní znají. U respondentů R1, R2, R3 a R5 se opakovaly neziskové organizace, a to zejména Červený kříž nebo Charita.

R2: „Já znám Červený kříž, o tom jsme se bavili ve škole, tak to je pomoc zdravotníkům. Pak znám ještě třeba Dobrovolný sbor hasičů.“

R3: „Charita“

Respondenti R1, R3 a R4 si vzpomenu na dobrovolnictví v kontextu domovů důchodců a pomoci seniorům.

R1: „Potom jsem ještě zkoušela dobrovolnictví v domově důchodců“

Dva respondenti R4 a R6 poukázali na ekologickou oblast, jako je uklízení odpadků v přírodě.

R6: „Úklid oceánu, úklid po festivalech, úklid v přírodě.“

Dále byly zmiňovány stacionáře nebo psí útulky, což zmínili respondenti R3 a R4.

R4: „Tak v těch útulcích, protože teďka když je tam možnost, tak chodíme za zvířaty s mamkou nebo do nějaké bazaru dáváme oblečení, pak se to prodává a dává se to na zvířátka, takže tam hodně přispíváme těma věcmi“

Kategorie 11: podpora

Kódy: rodina, spolužáci, zaměstnanci z psích útulků, nepodpora

Poslední kategorií poslední dílčí výzkumné otázky je podpora. Více než polovina respondentů R1, R2, R3, R5 a R6 vnímá největší podporu ze strany rodiny, která jim utváří jejich pohled na dobrovolnickou činnost.

R2: „V rámci rodiny to mě asi nejvíce podporuje sestra, protože ta jak se tomu věnuje, tak tomu má ten vztah“

R3: „Tak rodina mě podporuje, protože tady to máme normální a asi jako ve škole nebo takhle, jsem se o tom s nikým nebavil, takže to nevím, jaký by tam na to byl pohled od nich.“

Další respondenti R2 a R4 pocítují podporu ze strany spolužáků nebo lidí pracujících v psích útulcích. S těmito lidmi si navzájem sdílí zkušenosti a podporují se.

R2: „Já si myslím, že od spolužaček, teď mi se tak podporujeme navzájem, protože vím, že holky to mají taky těžké. Ona už taky asi v první karanténě chtěla jít do té nemocnice, takže v tom vidím asi ten vzor, že bych měla jít.“

Respondent R6 naopak uvedl, že podporu nevnímá u svých vrstevníků, cítí spíše nepochopení.

R6: „U kamarádů úplně ne, protože mám třeba kamarádku, která by mi řekla, proč to vůbec dělám, když z toho nic nemám a že jsem divná.“

6.7 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Díky výzkumnému šetření jsme zjistili odpovědi na hlavní a dílčí výzkumné otázky, a cíl praktické části byl naplněn. Zjistili jsme postoje, názory a motivace studující mládeže. Byly získány odpovědi na hlavní výzkumnou otázku: *Jaké jsou postoje studující mládež k dobrovolnictví?* Postoje respondentů k dobrovolnictví jsou hlavně pozitivní. Ve svém okolí ale mají vrstevníky, kteří tomu již tak otevřeni nejsou. Respondenti pozitivní postoj ve většině případů přejímají z rodiny. Z jejich výpovědí je patrné, že kladný vztah k dobrovolnictví opravdu mají a jen to tak netvrdí. Respondenti mají slušný přehled o tom, kde by se mohli dobrovolnický zapojit. Umí pojem dobrovolnictví vysvětlit. Všichni respondenti již zkušenost s dobrovolnictvím mají a někteří se dobrovolnictví

pravidelně věnují. Ti, kteří se dobrovolnictví momentálně nevěnují, tak by rádi v budoucnu začali.

1. DVO - Jaká je motivace studující mládeže k dobrovolné činnosti?

Bylo možné se domnívat, že by odměna mohla hrát pro respondenty roli při rozhodování se k dobrovolnické pomoci. Opak je ale pravdou, dotazující převážně odměnu za nutnou vůbec nepovažují. Jejich hlavní motivací je dobrý pocit z poskytnuté pomoci druhým. Další motivací jsou pro ně nové zkušenosti a získávání nových kontaktů. Tuto motivaci lze považovat za pochopitelnou, protože respondenti jsou ve vývojových obdobích, kdy potřebují objevovat nové situace, lidi apod. Domnívala jsem se, že během koronavirové krize se studující mládež více zapojí, ale respondenti se pomoci během pandemie víceméně nevěnovali.

2. DVO - Jak studující mládež smýšlí o dobrovolnictví?

Všichni respondenti mají k dobrovolnictví pozitivní postoj, který se jim vytvářel díky působení rodiny nebo jejich okolí. Jejich názor na pomoc druhým se u většiny během jejich dosavadního života nezměnil. O dobrovolnictví smýšlí jako o potřebě pomoci druhým bez finančního zisku. Respondenti považují za hlavní problém současného dobrovolnictví nezájem a neochotu lidí. Dle jejich názoru se raději věnují něčemu, kde je slíbená finanční odměna. Dotazovaní vyzdvihují důležité vlastnosti dobrovolníka, jako je chuť pomáhat a být k pomoci odhodlaný. Tázali jsme se na názor respondentů na náročnost dobrovolnictví. Všichni se shodují, že dobrovolnictví ve většině případů opravdu náročné je, ale také záleží na situaci a typu dobrovolnictví. Hlavním smyslem dobrovolnictví pro respondenty je lidská přirozenost pomáhat druhým. Otázkou na zamyšlení bylo, zda si respondenti myslí, že by se svět obešel bez dobrovolníků. Dotazující se shodli, že bez dobrovolníků by to na světě nefungovalo.

3. DVO - Jak se studující mládež věnuje dobrovolnictví?

Respondenti mají ve svém okolí studující mládež, která se věnuje spíše neformálnímu dobrovolnictví než formálnímu. Je to pravděpodobně spojeno se složitostí procesu zapojení se do formálního dobrovolnictví (kontaktování organizace, zajištění smlouvy

apod.). Jednodušší cesta pro respondenty je ta, že zvolí neformální pomoc. Dotazovaní se domnívají, že se studující mládež pohybuje hlavně ve zdravotnické, sociální a ekologické oblasti. Sami dotazovaní se také věnují spíše neformálnímu dobrovolnictví než formálnímu. Neformálnímu se věnují téměř všichni, ale formálnímu dobrovolnictví pod nějakou organizací se věnuje jen jeden respondent. Polovina respondentů dá přednost dobrovolnické činnosti před školou. Druhá polovina respondentů ale má prioritu právě ve škole a vzdělání. Další prioritou před dobrovolnictvím je rodina.

4. DVO - Kdo/co přivedlo studující mládež k dobrovolnictví?

Vliv školy zaznamenala většina respondentů v různých směrech. Respondenti poprvé o dobrovolnictví slyšeli hlavně v médiích. Myšlenka, že o možnostech pomoci poprvé uslyší ve škole například během občanské výuky, se nepotvrdila. Respondenti mají celkem přehled v tom, kde mohou pomoci a jaká jsou dobrovolnická centra v jejich okolí. Nejčastější odpovědi, kde se mohou dobrovolnický zapojit, byly neziskové organizace a zejména Červený kříž. Respondenti vědí o tom, že mohou vypomoci v domovech důchodců. Hlavní podporou dotazujících k pomoci je rodina. Jeden respondent ale vnímá nepochopení ze strany svých vrstevníků. Když se dobrovolnictví nebudou věnovat jen z dobrého pocitu, tak je to i skvělá příležitost získat nových zkušeností, které jsou pro mladého člověka důležité. Poznává tak sám sebe i okolní svět.

Závěr

V závěru můžeme tvrdit, že dobrovolnictví je každodenním chlebem téměř každého člověka. Dobrovolníci tvoří velkou škálu pomoci a ať jsou formální nebo neformální, působí ve většině oblastí společnosti. Cíle bakalářské práce jsme, jak v teoretické, tak praktické části splnili. V teorii je rozvedeno několik pojmů, jako jsou altruismus, dobrovolnictví, mládež, postoj a motivace. Nezískali jsme veškeré informace, protože se jedná o obsáhlé téma. Ochotu pomoci druhým a nejen sobě v nás probouzí altruistické chování, díky němuž jsme schopni pomoci druhým, aniž bychom očekávali odměnu nebo oplacení pomoci. Dá se očekávat, že se dobrovolnictví bude značně rozrůstat a to zejména ve zmíněné virtuální podobě. Studující mládež je v první linii dobrovolníků, protože právě tito lidé jsou nejčastějšími dobrovolníky. I samotným dobrovolníkům pomoc může přinášet spoustu benefitů. Prospěšným může být zisk nových zkušeností, které budou moci využít v budoucí profesi a životě. Plusem je získávání nových kontaktů nebo zvýhodnění při studiu. I když dobrovolník pomáhá kvůli nějakému svému nehmotnému zisku, tak by se dobrovolnictví měl věnovat vědomě. Je to přeci jeden ze znaků dobrovolnictví. Na prvním místě by měla být vědomá pomoc druhým, a že z toho něco dotyčný má, je již vedlejší. K našim rozhodnutím konat slouží naše postoje. Pokud postoj k dobrovolnictví bude pozitivní, tak se rozhodneme konat dobrovolnický nebo budeme podporovat druhé k pomoci druhým. Naše motivy slouží k rozhodnutí se pro činy, proto jsem v poslední teoretické kapitole zmiňovala řadu druhů motivací k pomoci druhým. Motivace jsou různé od egoistických až po altruistické.

Praktickou část práce považujeme za úspěšnou, rozhovory sice musely probíhat v online prostředí ze zmíněných důvodů, ale sběru informací to nijak nezabránilo. Postoje studující mládeže k dobrovolnictví jsou u všech respondentů pozitivní. Velkým pozitivem je, že jsou mladí lidé ochotni pomáhat, mají povědomí o dobrovolnictví a že všichni respondenti mají zkušenost s dobrovolnictvím. Rozhovor s jedním dotazovaným a jeho pohledem na dobrovolnictví byl velice inspirativní. Protože respondenti většinou hovořili o ochotě dobrovolnický pomáhat do budoucna, tak budu vděčná za to, pokud je rozhovor posune a rozhodnou vykonávat nějakou formu dobrovolnictví. Práce přinesla ucelený přehled o dobrovolnictví a pohledy, názory a vnímání dobrovolnictví studující mládeže. Se zmíněným problémem neznámosti dobrovolnictví a nízkou publicitou by například na školách mohli pomoci sociální

pedagogové. Byli by vhodní k tomu, aby již v útlém věku děti pobízeli k dobrovolné pomoci, poskytovali jim dobrovolnické nabídky apod. Mohli by být informačním centrem pro budoucí dobrovolníky a zároveň jejich podporou.

I přesto, že dobrovolnická centra a organizace neexistovaly vždy, tak jsem názoru, že lidé byli, jsou a budou ochotni nezištně pomáhat. Dá se to považovat za lidskou přirozenost, která je v lidech zakořeněná.

Seznam použité literatury a zdroje

1. BATSON, C. Daniel. *Altruism in humans*. New York: Oxford University Press, 2011. ISBN 9780195341065.
2. BRUMOVSKÁ, Tereza a Gabriela MÁLKOVÁ. *Mentoring: výchova k profesionálnímu dobrovolnictví*. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073677725.
3. Dobrovolníci v neziskových organizacích. Praha: Informační centrum neziskových organizací, 2001. ISBN 80-864-2305-0.
4. *Dobrovolnictví*. 6., aktualizované vydání. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2018, 39 s. ISBN 978-80-7481-213-2.
5. FRIČ, Pavol a Tereza POSPÍŠILOVÁ. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010. ISBN ISBN 978-80-903696-8-9.
6. GÉRINGOVÁ, Jitka. *Pomáhající profese: tvořivé zacházení s odvrácenou stranou*. Praha: Triton, 2011. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7387-394-3.
7. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
8. HRUŠKA, L.; HRUŠKOVÁ, A.; TOŠNER, J.; PILÁT, M.a kol. *Analýza o stavu dobrovolnictví v zahraničí a ČR*. Ostrava: ACCENDO.2018
9. MACEK, Petr. *Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999, 207 s. ISBN 80-7178-348-X.
10. MATULAYOVÁ, Tatiana, Pavlína JURNÍČKOVÁ a Jakub DOLEŽEL. *Motivace k dobrovolnictví*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-5110-7.
11. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.
12. NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0690-7.
13. NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha: Svoboda, 1970.
14. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, c2004. ISBN 80-7367-124-7.
15. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Kompendium obecné a vývojové psychologie*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2004. ISBN 80-7042-364-1.

16. ŠIMKOVÁ, Svatava, ed. *Dobrovolníci mění svět: sborník příkladů dobré praxe: Evropský rok dobrovolnictví*. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2011. ISBN 978-80-87449-15-8.
17. ŠORMOVÁ, Lucie a Alžběta KLÉGROVÁ. *Dobrovolnictví*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-869-9168-7.
18. TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 2. vyd. Praha: Portál 2006. ISBN 80-7367-178-6
19. VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1428-8.
20. VÝROST, Jozef, Ivan SLAMĚNÍK a Eva SOLLÁROVÁ, ed. *Sociální psychologie: teorie, metody, aplikace*. Praha: Grada, 2019. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5775-9.
21. ZÁŠKODNÁ, Helena a Zdeněk MLČÁK. *Osobnostní aspekty prosociálního chování a empatie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-306-6.
22. ZÁŠKODNÁ, Helena, Alina KUBICOVÁ a Zdeněk MLČÁK. *Prosociální chování a jeho rozvíjení u pomáhajících profesí*. Ostrava: Algoritmus, 2009. ISBN 978-80-902491-1-0.

Elektronické zdroje

1. ADRA Česká republika. *ADRA Česká republika* [online]. Copyright © 2014 ADRA [cit. 09.02.2021]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/>
2. *Dobrovolnictví | HESTIA* [online]. Copyright © [cit.06.07.2020]. Dostupné z: <https://www.hest.cz/cdn/public/000984.pdf>
3. Dobrovolnictví | HESTIA. *Dobrovolnictví | HESTIA* [online]. Dostupné z: <https://www.hest.cz/>
4. *Dobrovolnictví bez hranic* [online]. Kroměříž: Tisk TYPOservis Holešov, 2007 [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: <http://www.unesco-kromeriz.cz/documents/publikace/25/dobrovolnictvi-bez-hranic-14-a-15-kvetna-2007.pdf>
5. *Dobrovolnik.cz. Dobrovolnik.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.dobrovolnik.cz/>
6. Charita Česká republika. *Charita Česká republika* [online]. Dostupné z: <https://www.charita.cz/>
7. 198/2002 Sb. Zákon o dobrovolnické službě. *Zákony pro lidi - Sbirka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 02.04.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-198>

Seznam příloh

Příloha 1 Tazatelské otázky k rozhovoru.....	75
Příloha 2 Příklad rozhovoru.....	77
Příloha 3 Vzor osvědčení o vykonané dlouhodobé dobrovolnické službě	82
Příloha 4 Smlouva o výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby	83

Seznam tabulek

Tabulka 1 Statistika neformální dobrovolnické činnosti u osob ve věku 16-70 let, 2017	22
Tabulka 2 Statistika formální dobrovolnické činnosti u osob nad 18 let, 2015.....	23
Tabulka 3 Struktura perspektiv nahlížení na dobrovolnictví.....	24
Tabulka 4 Charakteristika respondentů	47

Seznam obrázků

Obrázek 1 Model M. Fishbeina a I. Ajzena	38
--	----

Přílohy

Příloha 1 Tazatelské otázky k rozhovoru

1. Co si představíte po pojmem dobrovolnictví?
2. Pamatujete si, kde jste poprvé slyšel/a o dobrovolnictví?
3. Jak škola ovlivnila váš postoj k dobrovolnictví?
4. Inspiroval vás někdo (rodiče, přátelé, sourozenci) nebo něco (škola, školská instituce) k dobrovolné činnosti?
5. Jak byste popsal/a váš postoj k dobrovolnictví?
6. Domníváte se, váš postoj je jiný než u vašeho okolí?
7. Změnil se váš postoj k dobrovolnictví během vašeho života?
8. Jaké dobrovolnické organizace nebo instituce znáte, kde mohou dobrovolníci pomoci?
9. Jaký si myslíte, že je současný problém dobrovolnictví?
10. Jak si představujete „správného dobrovolníka“?
11. Myslíte si, že je těžké být dobrovolníkem?
12. Znáte někoho ve svém blízkém okolí, kdo by se věnoval nebo věnuje formálnímu (pod nějakou organizací) dobrovolnictví?
13. Znáte někoho ve svém blízkém okolí, kdo by se věnoval nebo věnuje neformálnímu (např. sousedská pomoc, komunitní práce, apod.) dobrovolnictví?
14. Jaký smysl vám dává dobrovolnictví?
15. V jaké oblasti dobrovolnictví se domníváte, že se studující mládež nejvíce pohybuje?
16. Uvažoval/a jste o nějaké formě dobrovolnictví během koronavirové krize?
17. Začal/a jste se věnovat dobrovolnictví během koronavirové krize?

18. Věnujete se nebo věnoval/a jste se dobrovolnictví v neformální formě?
19. Věnujete se nebo věnoval/a jste se dobrovolnictví ve formální formě?
20. Proč se dobrovolnictví v jakékoliv formě věnujete? Co vás k tomu vede?
21. Jaká je vaše motivace ke konání dobrovolnictví?
22. Co bývá nejčastější motivace dobrovolníků?
23. Z jakého důvodu se žádné formě dobrovolnictví nevěnujete?
24. Pokud se dobrovolnictví věnujete, čemu všemu dáte před dobrovolnictvím přednost?
25. Pokud se dobrovolnictví věnujete, podporuje vás vaše okolí, rodina, přátelé, atd.?
26. Pokud se dobrovolnictví věnujete, věnoval/a, jak je pro vás důležitá odměna za tuto činnost? (např. čokoládu, volné vstupenky, atd.)
27. Myslíte si, že by se svět obešel bez dobrovolníků?

Příloha 2 Příklad rozhovoru

R1 – žena, 18 let, Královehradecký kraj, SŠ

1. Co si představíte po pojmem dobrovolnictví?

Pro mě je to pomoc a takovej jako hezkej altruismus. Jak tomu dáváte čas a energii a dobrou náladu a nějaké svoje zkušenosti a rady někomu vlastně, kdo to reálně potřebuje, to mi přijde strašně hezký, takže určitě pomoc a taková jako lidská soudržnost.

2. Pamatujete si, kde jste poprvé slyšel/a o dobrovolnictví?

Tak to si asi nevybavím. No já jsem vlastně neznala vůbec nikoho, kdo by to jako dělal a nějak o tom mluvil. Já jsem nějak spíš dostala ten nápad, že přece musí existovat nějaký způsob, jak se vlastně dobrovolně nějak takhle zapojit a pomoci. Tak jsem si to vlastně našla na internetu a zjistila jsem, že toho je jako spousta velká spousta a vlastně jsem se k tomu dopracovala takhle sama.

3. Jak škola ovlivnila váš postoj k dobrovolnictví?

A tak možná jo. Já mám seminář z psychologie, na který máme skvělou učitelku a ona se právě snaží nás tak jako trošku popostrkovat vlastně k tomu jako dobrotě naší celkově. Možná jako tahle osoba mě hodně ovlivnila celkově v tom rozvoji nějakého pomáhání.

4. Inspiroval vás někdo (rodiče, přátelé, sourozenci) nebo něco (škola, školská instituce) k dobrovolné činnosti?

Tak ta paní učitelka a jinak jako celkově jsem asi od malička vedená k tomu, že prostě druhým se pomáhá, a tak to bude. Takže pro mě to není ani nic moc zvláštního. Díky tomu semináři z psychologie, kde se v nás snaží paní učitelka popostrkovat k naší dobrotě.

5. Jak byste popsal/a váš postoj k dobrovolnictví?

Určitě pozitivně. No tak mám asi dobrý postoj k tomu, ale pro mě to ze začátku třeba bylo takový těžší se odpoutat vlastně od toho, že oni lidé mají nějaké problémy, mají prostě hodně problémů psychických, tak i ze života a to si musím uznat, že jsem uvažovala, že možná na to úplně nejsem. Ale teď jsem se zase tak jako úplně vyrovnala s tím, jakože všichni mají problémy a vlastně jsem si ten pohled na to udělala takový s větším odstupem, ale zároveň vlastně pořád je to osobní.

6. Domníváte se, váš postoj je jiný než u vašeho okolí?

No já teda asi úplně nevím, jak se okolí dívá na dobrovolnictví, protože já jakoby neznám nikoho, kdo by tohle dělal a ani o tom vlastně s nikým ani moc nemluví, takže to jako

nedokážu říct. Určitě tady jsou lidi, kteří si řeknou, že ty lidi si můžou pomoci sami a že oni sami mají dost problémů. Doufám ale pořád, že těchto lidí je málo.

7. Změnil se váš postoj k dobrovolnictví během vašeho života?

Tak já vlastně toho dobrovolníka dělám od svých brzkých 17 let a bylo to vlastně hodně zaštitěno tím, že jsem si prošla takovým nehezkým stádiem života, ale strašně hezky jsem si z toho jakoby dostala. Takže jsem tady potom objevila nějakou novou sílu se vlastně vypořádávat s věcmi a vlastně jsem si uvědomila, že ne každý člověk to má a ne každý člověk to umí a třeba nemají prostředky nebo ty lidi kolem sebe. Právě že jsem to jako chtěla předat. Prostě někdo to nemá, tak jsem to prostě chtěla poskytnout dál. Ne nikdo ani něco můj postoj nezměnil, mám k tomu pozitivní vztah pořád.

8. Jaké dobrovolnické organizace nebo instituce znáte, kde mohou dobrovolníci pomoci?

Tak v nejmenovaném městě znám jednu nejmenovanou neziskovou organizaci, která je dětským krizovým centrem a poradnou. Potom jsem ještě zkoušela dobrovolnictví v domově důchodců. Dále znám nejmenovanou organizaci pro vlastně postižené psychicky tak fyzicky. Věnují se no vlastně té psychické podpoře těch lidí. Nikdy jsem nemusela nějak pomáhat jako fyzicky nebo po mně to aspoň požadováno nikdy nebylo. Ale je to hodně jako o té psychice o člověku zevnitř.

9. Jaký si myslíte, že je současný problém dobrovolnictví?

Já si myslím, že lidi jsou sobecký nebo to je strašně ošklivé říct. Nebo podle toho, pro ty lidi je jednodušší ve volném čase být někde s kamarády a nebo hrát nějaké videohry a nebo dělat prostě něco, co je přínosné jenom mně. Vůbec ve finále to není prospěšné ničemu a nikomu. To je podle mě jako ten největší problém, že prostě lidi si žijí v tom komfortu a nemyslí moc na to, co se vlastně děje kolem nich. Jsou lidi, co vůbec komfort nemají.

10. Jak si představujete „správného dobrovolníka“?

Tak určitě by měl mít tu chuť pomáhat. Nemělo by to být nějak nucené nebo vyžadované po něm. To je právě jako to hezký na tom, že to má jít z toho člověka, že to vážně chce. Tam je podle mě důležité znát ty hranice člověka, se kterým trávíte ten čas v tom dobrovolnictví, tak kam si ho až jako pustíte. Kam až si ho do toho intimního života pustit, protože taky není úplně dobré, aby vlastně věděl úplně všechno. Abyste na něj prostě nenahrmla všechny svoje myšlenky a tak. Taky určitě ten dobrovolník potřebuje dobře zacházet s časem, protože ono je to občas docela náročný ne jenom jako psychicky, ale i časově, protože přece jenom jako ne vždycky se najde hodina, kdy si teda sednete a jste s tím člověkem.

11. Myslíte si, že je těžké být dobrovolníkem?

Ono je to tak jako hezky těžký. Občas je to teda jako jednoduchý a strašně přirozený a občas třeba jako zapominám, že jako jsem za toho dobrovolníka. Občas mám takový jako pocit, že je to moje stará kamarádka. Někdy je to pro mě osobně jako psychicky těžký, protože i teď si občas nedokážu právě připustit, že ne se vším můžu pomoci. Vadí mi to, ale to už je život.

12. Znáte někoho ve svém blízkém okolí, kdo by se věnoval nebo věnuje formálnímu (pod nějakou organizací) dobrovolnictví?

Tak to neznám...

13. Znáte někoho ve svém blízkém okolí, kdo by se věnoval nebo věnuje neformálnímu (např. sousedská pomoc, komunitní práce, apod.) dobrovolnictví?

Tak to určitě znám a myslím si, že to dělají tak všichni lidi, se kterými se stýkám. Určitě se někdo z mého okolí nebrání pomoci, ale tomu formálnímu se vyhýbají.

14. Jaký smysl vám dává dobrovolnictví?

Mně to vždycky tak jako nabyje strašně hezkou energií, protože zatím jsem pracovala jenom s lidmi, který byly reálně strašně vděčný, že tam vlastně jako z jste, že prostě někoho mají. Mají si s kým povídat. Nikdo se na ně nekouká spatra. Taky mi to přijde nějak hezký lidský a potřebné, protože v dnešní době prostě, když jsme všichni zavřený, tak si člověk občas připadá tak trochu nepotřebně, tak to je taky takový pěkný mít takový nějaký smysl života.

15. V jaké oblasti dobrovolnictví se domníváte, že se studující mládež nejvíce pohybuje?

Přijde mi, že poslední dobou se docela rozmáhá dobrovolné sbírání těch odpadků v přírodě. Je to takový vlastně kolektivní a je to dobrovolný. Je to teď takové rozšířené.

16. Uvažoval/a jste o nějaké formě dobrovolnictví během koronavirové krize?

Já jsem s jednou paní vlastně začala pracovat už předtím, takže ono to tak hezky plyne a pokračuje.

17. Začal/a jste se věnovat dobrovolnictví během koronavirové krize?

Taky jsem přihlášená u rozvozu jídel pro seniory a vlastně teď budu mít i pracovní povinnost v nemocnici, což je teda taky taková dobrovolnost povinná.

18. Věnujete se nebo věnoval/a jste se dobrovolnictví v neformální formě?

Tak nejčastěji mě napadá, že už několikrát jsme pomáhali s kamarády nakupovat starým babičkám v obchodě. Tak jsme tam s nimi asi půl hodiny chodili a hledali jsme jako různé potraviny a byla to sranda

19. Věnujete se nebo věnoval/a jste se dobrovolnictví ve formální formě?

Tak teď jsem vlastně upsaná jenom u jedné neziskovky, kde jsem vlastně už přes rok a půl nebo takhle. Já jsem vlastně pracovala s klučinou tak nějak přes rok a s nimi jsme si udělali vlastně hrozně hezký vztah takový kamarádský. To vlastně skončilo, protože se naše cesty jakoby úplně rozdělili a už jsem tam jako neměla co dělat, tak jsme se tak jako rozloučili. Teď tedy pracuji se starší paní, která má agorafobii. A s tou teda teď tak pracuji asi tak pátým skoro šestým měsícem. Občas je to teda docela zajímavé, jak ona vlastně vnímá celý svět, protože pro ni je to nepřátelské území úplně. Takže spolu jako o tom mluvíme a vlastně se snažíme nějak spolu přijít na to, kde to začalo, protože to je asi nejmíc, co jí trápí, že neví, proč to jako v té hlavě má. Často se o tom bavíme a snažíme se na to nějak přijít, ale zatím jsme nepřišly.

S paní jsme od sebe daleko kvůli distanční výuce, tak si průběžně voláme a píšeme a všechno to prostě probíhá přes ten telefon. Sice to není jako takový, ale alespoň jsme úplně neztratili kontakt a pořád o sobě víme. My si třeba voláme minimálně jednou za týden, někdy třeba i třikrát a průběžně si píšeme, docela intenzivní kontakt.

20. Proč se dobrovolnictví v jakékoliv formě věnujete?

Mně se třeba i strašně líbí, jak se to dobrovolnictví jmenuje. Celkově mi to jako přijde, že je to hezká myšlenka, že se vlastně těmhle lidem, které jí mají nějaké problémy a jim se vlastně dá nějaký člověk, který nemá takové problémy. Chci mu nějak pomoci a porozumět, to je strašně hezký. Je to hezká myšlenka takový mix těch lidí.

21. Jaká je vaše motivace ke konání dobrovolnictví?

Tak určitě je to jako určitě dobrý pocit z toho. Já z ničeho takovéhle pocity nemám, je to takový čistý altruismus. Ještě k tomu, když to ten člověk, se kterým pracuji, ocení, tak to je ještě větší radost.

Tak já s čistým svědomím můžu říct, že tohle je moje pravá motivace, protože mně se to vlastně na žádné přihlášky nehodí, s nikým o tom nemluvíme a to ani nějak nerozšiřuji, nemám tu potřebu, tak si to tak nechávám hezky pro sebe.

22. Co bývá nejčastější motivace dobrovolníků?

V mojí věkové skupině je to asi právě ta vidina nějaké té vysoké školy asi nějaká ta jako studijní motivace. Ale jinak třeba starší ročník to bude buďto hledání těch nových vztahů a nebo to bude ten dobrý pocit.

23. Pokud se dobrovolnictví věnujete, čemu všemu dáte před dobrovolnictvím přednost?

Dokážu odložit nějaké svoje vymoženosti, jako je sledování nějakého hloupého seriálu a celkově jako občas tomu dávám i jako přednost před školou. Pro mně je to taková reálná věc. Dávám tomu taky přednost i před vzděláním, což je možná špatně, ale rodina je pořád nad tím dobrovolnictvím. Někaké ty priority tam předtím jsou, ale není jich moc.

24. Pokud se dobrovolnictví věnujete, podporuje vás vaše okolí, rodina, přátelé, atd.?

Rodina samozřejmě ví, co dělám, ale podle mě to zapoměli, protože já o tom nemluví, ale rozhodně mi to nějak nerozmlouvají. Nebo že by byli proti tomu, tak to ne. Nějak to přijali bez nějakých reakcí.

25. Pokud se dobrovolnictví věnujete, věnoval/a, jak je pro vás důležitá odměna za tuto činnost? (např. čokoládu, volné vstupenky, atd.)

Já jsem se teda s takovými těmi odměnami setkala jenom při darování krve. Já jsem to jako pokorně odmítla. Mně to s tím nějak nesedí, není mi to milé, tak to nepřijímám, ale zároveň chápu lidi, kteří to přijmou, protože přece jenom jako je to nějaká práce pro jiný. Někdo to vezme, někdo ne. Mám k těmto odměnám vnitřní odpor. Kdyby mi někdo dal tužku, tak ji asi neodmítnu.

Není to pro mě nějak důležité, dělala bych to i bez odměn nebo zvýhodnění.

26. Myslíte si, že by se svět obešel bez dobrovolníků?

Je smutné říct jo, ale asi jo. Ale jakoby tím myslím bez těch formálních. Kdyby neexistovala taková ta jako přirozená pomoc mezi lidmi, tak si myslím, že by svět nefungoval tak, jak by měl. A nebo by přestal fungovat úplně. To je takový základ.

Vzor osvědčení o vykonané dlouhodobé dobrovolnické službě

Název vysílající organizace:

Sídlo:

IČO, bylo-li přiděleno:

zastoupena:

vydává toto

**OSVĚDČENÍ O VYKONANÉ DLOUHODOBÉ DOBROVOLNICKÉ
SLUŽBĚ**

podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon
o dobrovolnické službě), ve znění pozdějších předpisů

.....
jméno, popřípadě jména, a příjmení, titul

Narozen/a dne v

Bydliště:

Předmět vykonané dobrovolnické služby:

Doba výkonu dobrovolnické služby:

Místo výkonu dobrovolnické služby:

Název, sídlo a IČO přijímající organizace, bylo-li přiděleno:

V.....dne.....

Za vysílající organizaci
podepsáno:“.

Smlouva o výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby

NOMIA, z.ú., zastoupená Mgr. Miroslavem Bubeníkem, ředitelem NOMIA Hradec Králové a vedoucím psychoterapeutického týmu, se sídlem Třída Edvarda Beneše 575, Hradec Králové, 500 12 (dále jen „vysílající organizace“) a

Jméno a příjmení:

Trvalé bydliště:

Rodné číslo:

Telefon a e-mail:

(dále jen „dobrovolník“)

uzavírají podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě) tuto smlouvu o výkonu dobrovolnické služby.

I. Předmět smlouvy

- 1) Předmětem smlouvy je závazek vysílající organizace umožnit dobrovolníkovi za níže stanovených podmínek výkon dobrovolnické služby pro potřebu přijímací organizace (název a místo)
DC Veská 21, 533 04, Sezemice a na dalších akcích pořádaných NOMIA, z.ú.

.....
.....

Na straně jedné a závazek dobrovolníka vykonávat dobrovolnickou službu svědomitě, pečlivě a bez nároku na odměnu na straně druhé.

II. Vymezení dobrovolnické služby

- 1) **Časové rozvržení** dobrovolnické služby se stanoví dle vzájemné dohody dobrovolníka a přijímací organizace.
- 2) **Místem** výkonu dobrovolnické služby je přijímací organizace, případně jiné místo po dohodě s kontaktní osobou a koordinátorem programu.

3) **Předmětem dobrovolnické služby je:**

dobrovolnictví u dětí / mládeže

4) **Koordinátor** je odpovědná osoba vysílající organizace, která napomáhá dobrovolníkovi a konzultuje jeho činnost.

III. Ustanovení týkající se vysílající organizace

Vysílající organizace se zavazuje:

- 1) Zajistit optimální podmínky pro činnost dobrovolníka.
- 2) Seznámit dobrovolníka s právy, povinnostmi a riziky, které z výkonu dobrovolnické služby vyplývají, formou jednorázového školení realizovaného vysílající a přijímající organizací.
- 3) Poskytovat dobrovolníkům podporu formou supervizí a individuálních konzultací s koordinátorem programu.
- 4) Vydat dobrovolníkovi na jeho žádost osvědčení o vykonané dlouhodobé dobrovolnické službě.
- 5) Zprostředkovat kontakt dobrovolníka s přijímací organizací a její kontaktní osobou.

Během výkonu dobrovolnické služby nevyplývá dobrovolníkovi nárok na poskytnutí ubytování a stravy.

IV. Ustanovení týkající se dobrovolníka

- 1) Dobrovolník doloží před zahájením dobrovolnické služby:
 - zdravotní potvrzení o fyzické a psychické způsobilosti, ne starší 3 měsíců,
 - výpis z evidence rejstříku trestů, ne starší 3 měsíců; studenti do 18 let potvrzení školy o morální způsobilosti
- 2) Dobrovolník má nárok na úhradu nákladů vzniklých v souvislosti s výkonem jeho dobrovolné činnosti pouze tehdy, pokud jejich vynaložení předem oznámí a pokud jejich úhradu odsouhlasí koordinátor.
- 3) Pokud dobrovolník předčasně ukončí výkon dobrovolnické služby z jiných než zřetele hodných důvodů, je povinen vrátit poměrnou část výdajů vynaložených vysílající organizací.
- 4) Dobrovolník souhlasí, že jím poskytnuté osobní údaje, vysílající organizace použije pouze pro vnitřní potřebu, zejména k evidenčním a statistickým účelům. Dobrovolník podpisem této smlouvy uděluje souhlas s využitím rodného čísla v souvislosti s pojištěním jeho osoby u pojišťovny HESTIA.
- 5) Dobrovolník souhlasí s pořízením a zveřejněním fotografií z jeho dobrovolnické služby, pro účely tiskových zpráv, propagačních materiálů a publikací.
- 6) Dobrovolník je povinen účastnit se supervizí.
- 7) Dobrovolník se zavazuje zachovávat **mlčenlivost** o soukromých informacích týkajících se uživatelů, pacientů, jiných dobrovolníků a zaměstnanců obou organizací.
- 8) Dobrovolník se zavazuje neprodleně oznámit změnu svých kontaktních údajů.

- 9) Dobrovolník podepsáním smlouvy stvrzuje, že v době sjednání smlouvy není proti němu vedeno trestní řízení.
- 10) Dobrovolník stvrzuje svým podpisem, že byl přijímající organizací proškolen v oblasti bezpečnosti práce v místě výkonu dobrovolnické služby.
- 11) Dobrovolník je svůj úmysl přerušit nebo ukončit dobrovolnickou činnost povinen neprodleně oznámit koordinátorovi dobrovolnického programu.
- 12) Dobrovolník se zavazuje vykonávat tuto dobrovolnickou službu bez nároku na odměnu a dodržovat pravidla daná vysílající i přijímající organizací. V případě, že dobrovolník pravidla závažným způsobem poruší, bude smlouva vypovězena.
- 13) Dobrovolník pro výkon své dobrovolnické služby obdržel od vysílající organizace tyto pomůcky:
.....
.....

Dobrovolník se zavazuje v případě předčasného ukončení dobrovolnické služby vrátit vysílající organizaci pracovní pomůcky (uvedené v bodě 9.), nejpozději do 15 dnů od ukončení dobrovolnické služby. V případě, že tak neudělá, je povinen vysílající organizaci nahradit vzniklou škodu.

V. Závěrečná ustanovení

- 1) Smlouva se uzavírá na dobu neurčitou. Smlouvu je možno vypovědět kteroukoli ze smluvních stran bez udání důvodů, a to písemnou nebo ústní formou.
- 2) Tato smlouva se vyhotovuje ve dvou stejnopisech, z nichž obdrží po jednom každá ze smluvních stran.
- 3) Smlouva je založena k osobním dokumentům dobrovolníka (registrační karta, výpis z rejstříku trestů, lékařská zpráva). Dokumentace je uzamčena v kanceláři Dobrovolnického centra NOMIA, Benešova třída 575, 500 12 Hradec Králové.
- 4) U dobrovolníků mladších 18 let dává tímto zákonný zástupce dobrovolníka (opatrovník) souhlas k výkonu dobrovolnické činnosti ve smyslu § 7 odst. 4 zákona č. 198/2002 Sb., a to za podmínek stanovených touto smlouvou a zákonem o dobrovolnické službě.

V Hradci Králové dne:.....